

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

Ak. god. 2014./2015.

Maja Valjak

**Knjižnične službe i usluge za djecu na primjeru Knjižnice Augusta
Cesarca i Knjižnice Medveščak**

diplomski rad

Mentor: dr. sc. Ivana Hebrang Grgić

Zagreb, 2015.

Sadržaj

1 Uvod	3
2 Zadaća, poslanje i ciljevi dječjih odjela u knjižnicama	5
3 Prostor i osoblje.....	7
4 Građa	10
5 Upravljanje i financiranje.....	11
6 Knjižnične usluge za djecu	12
6.1 Internet i knjižnične usluge za djecu	14
6.2 Knjižnične usluge za djecu u Hrvatskoj.....	15
6.2.1 Rad Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež	18
7 ISTRAŽIVANJE knjižničnih usluga za djecu u Knjižnici Augusta Cesarca i Knjižnici Medveščak	21
7.1 O knjižnici - Knjižnica A. Cesarca	21
7.2 O knjižnici - Knjižnica Medveščak	22
7.3 Cilj istraživanja	25
7.4 Metodologija i uzorak.....	25
7.5 Rezultati istraživanja – anketa.....	26
7.5.1 Knjižnica A. Cesarca	26
7.5.2 Knjižnica Medveščak.....	30
7.5.3 Usporedba	35
7.6 Rezultati istraživanja – intervju	40
7.6.1 Knjižnica A. Cesarca	41
7.6.2 Knjižnica Medveščak.....	44
8 Zaključak	47
9 Literatura	49
10 Popis tablica i grafikona.....	52
11 Popis slika	52
12 Prilog 1.....	53

1 Uvod

Knjižnice su ustanove kojima je zadaća prikupljanje, obrada i čuvanje građe te njeno stavljanje na raspolaganje korisnicima. Građa koju knjižnica posjeduje predstavlja za korisnike izvor informacija i znanja te ih privlači u knjižnicu, koja tako postaje mjesto okupljanja. Ta uloga posebno je naglašena kod narodnih knjižnica. Iz prvotnih zadaća knjižnice tako se razvijaju njene nove uloge, među kojima se u novije vrijeme naglašava uloga knjižnica u cjeloživotnom obrazovanju, informacijskom opismenjavanju i radu s posebnim skupinama korisnika. U skupinu posebnih korisnika spadaju i djeca jer njih tek treba upoznati s knjižnicom i njenim uslugama i vrlo je važno kod njih stvoriti sliku knjižnice kao mjesta u kojem se osjećaju ugodno. Time se stvara navika korištenja knjižnice te oni ostaju vjerni korisnici i nakon što odrastu. Upoznavanje s knjižnicom u ranoj dobi pridonosi i snalaženju u njoj i razumijevanju korištenja usluga i knjižničnih pomagala. Za djetetov razvoj je važno poticati i stvarati naviku čitanja, a istraživanja pokazuju kako je iznimno važno čitanje bebama i djeci u ranoj dobi.

Promjene koje su naglasile važnost i potaknule pojavu dječjih odjela u svijetu počele su devedesetih godina 20. stoljeća Konvencijom o pravima djeteta Ujedinjenih naroda. Konvencija je naglasila ulogu djeteta kao subjekta svojih prava, među kojima su i pravo svakog djeteta na obrazovanje i kulturu, besplatan pristup informacijama i pravo na izražavanje, koje mu knjižnica može pružiti. Prema Konvenciji, ne postoji nikakav opravdan razlog zbog kojeg bi se ova dobna skupina isključila iz usluga knjižnica.¹ Djeca su danas sve ranije izložena utjecaju medija i tehnologiji, sve manje djece čita knjige i često nisu informirana o ulozi knjižnice kao izvoru informacija i mjestu koje im može ponuditi puno različitih sadržaja. Zbog toga je važno ne zanemarivati ovu skupinu korisnika i surađivati s roditeljima koji imaju ključnu ulogu u razvoju svoje djece.

Važnost ove skupine korisnika prepoznala je i IFLA (Međunarodni savez knjižničarskih udruga i ustanova) te je osnovala Sekciju za knjižnice za djecu i mladež, a među najvažnijim dokumentima koje je izdala su Smjernice za knjižnične usluge za djecu te Smjernice za knjižnične

¹ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str. 7.

usluge za bebe i djecu rane dobi. Također, u Hrvatskoj u sklopu Hrvatskog knjižničarskog društva djeluje Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež.

U ovom diplomskom radu predstaviti će se knjižnične usluge i službe za djecu te na primjeru dvije knjižnice iz sustava Knjižnica grada Zagreba - Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Medveščak pokazati kako su te usluge provedene u praksi. Ove dvije knjižnice izabrane su kao primjer dobre prakse zbog različitih knjižničnih usluga i programa koje pružaju djeci. U prvom dijelu rada izneseni su teorijski okviri za rad, programi i usluge za djecu u narodnim knjižnicama, dok su u drugom dijelu prikazani rezultati istraživanja provedenog na dječjim odjelima Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Medveščak.

2 Zadaća, poslanje i ciljevi dječjih odjela u knjižnicama

Njemačka bibliotekarka Birgit Dankert napisala je: „Gdje god postoje knjižnice za djecu, djetinjstvo je dostojanstveno, a djeca se cijene“². Ova rečenica govori mnogo o poslanju dječjih odjela u knjižnicama i iz nje možemo iščitati veliku odgovornost koju oni imaju u ostvarivanju prava djeteta na pristup informacijama, igru, obrazovanje, dostojanstveno djetinjstvo. Prema Konvenciji o pravima djeteta Ujedinjenih naroda, pravo je svakog djeteta da razvije svoje potencijale u potpunosti, a za to su preduvjeti pravo na slobodan i besplatan pristup informacijama, građi i programima, koje knjižnica može pružiti. Pristup mora biti pod jednakim uvjetima bez obzira na dob, spol, rasu, vjersku, nacionalnu ili kulturnu pripadnost, jezik, socijalni status te umne i tjelesne sposobnosti i vještine, što znači da knjižnične usluge trebaju obuhvatiti i djecu s posebnim potrebama da bi ih se na taj način uključilo u društvo zajedno s drugim korisnicima.³

U Konvenciji se uz pravo djeteta na obrazovanje i pristup informacijama, govori o pravu djeteta na igru, sudjelovanje u kulturnom životu te osiguravanje uvjeta za provođenje tih aktivnosti, u čemu također možemo prepoznati ulogu knjižnice. Postoji i posebna skupina prava kojima se djetetu omogućuje aktivno sudjelovanje u svom okruženju i koja ga pripremaju za ulogu aktivnog građanina u budućnosti.⁴ Osiguravanjem tih prava u knjižnici djeca postaju uključena u lokalnu zajednicu te se pripremaju za sudjelovanje u životu zajednice i u kasnijoj dobi. Dankert ističe ulogu knjižnice upravo u lokalnoj zajednici jer je „djetinjstvo lokalno“, djeca su odgajana i rastu u određenoj sredini na koju su prvenstveno orijentirana. Međutim, knjižnica ima zadaću osigurati pristup raznovrsnim informacijama te je stoga glavna vodilja knjižnica za djecu pružanje „lokalnog pristupa globalnim informacijama“. To znači da knjižnica spaja lokalno

² Dankert, B. Usluge koje knjižnice pružaju djeci i budući program suradnje. // *Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta*. 6, 2(2005), str. 288-294.

³ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 5.

⁴ Konvencija o pravima djeteta. Dostupno na:

http://www.unicef.hr/upload/file/300/150215/FILENAME/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta.pdf (6.5.2015.).

s globalnim te stoga treba biti otvorena za međunarodnu suradnju, pristup drugim kulturama i slobodan pristup raznovrsnim informacijama.⁵

Budući da djeca u knjižnicu najčešće dolaze u pratnji roditelja, i oni postaju korisnici dječjih odjela koje je potrebno uključiti u usluge knjižnice. Preko različitih programa osim djeteta tako se u aktivnosti zajednice uključuju i roditelji, a djeca razvijaju osjećaj pripadnosti zajednici.⁶ IFLA i UNESCO smatraju da je jedna od zadaća knjižnice djecu i roditelje podučavati vještinama korištenja svih vrsta građe kako bi što bolje mogli iskoristiti njene mogućnosti. Također je roditelje potrebno informirati o građi primjerenom za dob njihova djeteta kao i dostupnim izvorima.⁷

IFLA i UNESCO ističu da dječje knjižnice i dječji odjeli u sklopu narodnih knjižnica trebaju osigurati širok izbor građe i aktivnosti koji će djeci pružiti mogućnost da osjete radost čitanja i otkrivanja znanja. Knjižnice u svrhu podupiranja učenja i promicanja čitanja imaju zadaću organizirati posebne događaje i aktivnosti za djecu, koje će potaknuti djecu na korištenje i upoznavanje knjižnice i njenih usluga i povećati vjerojatnost da će djeca i kasnije ostati korisnici knjižnice.⁸

Budući da se pomaknula dobna granica kada djeca postaju korisnici knjižnice, za bebe i djecu ranije dobi knjižnicama je zadaća osigurati prostor bogat izvorima za učenje, dječjim pjesmicama, kartoniranim i taktilnim knjigama te odgojnim igračkama prilagođenima njihovoj dobi. Za bebe i djecu ranije dobi biti dijelom knjižnice predstavlja rano socijalno iskustvo koje potiče znatiželju i maštu, a okruženje bogato tiskanom građom poticajno je za razvoj čitanja i pisanja. Također se smatra da će rani doticaj s knjigama potaknuti pozitivno iskustvo i usaditi interes za čitanje tijekom cijelog života te omogućiti razvijanje pismenosti.⁹ Međutim, i samo slušanje priča u ranoj dobi je vrlo korisno jer se na taj način „usvajaju znanja o pravilnostima jezika, djeca bogate svoj rječnik te pamte neke govorne strukture koje se ne mogu tako često

⁵ Dankert, B. Usluge koje knjižnice pružaju djeci i budući program suradnje. // *Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta*. 6, 2(2005), str. 288-294.

⁶ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 7.

⁷ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str. 15.

⁸ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 3-4.

⁹ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str. 13.

čuti u svakodnevnom jeziku.“¹⁰ Za djecu rane dobi knjižnici je dakle cilj osigurati okruženje bogato raznovrsnom građom koja potiče na čitanje i odražava kulturalnu raznolikost u društvu, poticati razvoj govora i upoznati roditelje s važnošću čitanja naglas te ih uključiti u unapređivanje djetetova razvoja.

Ciljevi su, dakle, knjižničnih usluga za djecu svakom djetetu osigurati pravo na informaciju, pismenost, kulturni razvoj, razvoj vještina i navike čitanja, cjeloživotno učenje te kreativne programe i različite aktivnosti u kojima mogu sudjelovati i roditelji, odgojitelji i učitelji.

Knjižnici je također jedan od osnovnih ciljeva osigurati edukaciju za svoje zaposlenike, zaposliti stručnjake ne samo u knjižničarstvu, već i u radu s djecom te osigurati prostor koji će biti dovoljno velik, topao i siguran za djecu i njihove roditelje.

3 Prostor i osoblje

Bez obzira na dob, knjižnica bi za djecu trebala biti otvoreno, privlačno i sigurno mjesto. Prostor za djecu trebao bi biti prepoznatljiv, tj. razlikovati se od ostalih dijelova knjižnice po namještaju ili boji.¹¹ Zbog manje djece, prostor je važno učiniti sigurnim i lakim za pristup. To znači da ne bi trebala postojati teška vrata ili prostorije koje nisu sigurne za puzanje i kretanje djece. Na podu bi zato trebale biti primjerene prostirke i površine za igranje, a namještaj veličine prilagođene djeci. Na policama bi trebalo zaštititi oštre rubove, a na utičnice staviti poklopce. Idealno bi bilo kad bi i sanitarne prostorije bile prilagođene djeci, a prostor bi imao i dio za dojenje i hranjenje na bočicu. Knjižnica se mora pobrinuti i da igračke budu čiste i sigurne za igranje, da ne sadrže dijelove koje bi djeca mogla progutati ili se njima ozlijediti.¹²

Podaci istraživanja provedenog u hrvatskim narodnim knjižnicama početkom novog tisućljeća pokazali su da se većina dječjih odjela nalazila uz odjel za odrasle, a samo osamnaest njih nalazilo se u posebnim zgradama. Većina prostora namijenjenih djeci bili su mali, nisu imali

¹⁰ Nenadić-Bilan, D. Igra i čitanje u predškolskoj dobi. // Kako razvijati kulturu čitanja : zbornik. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1999. Str. 80-86.

¹¹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 10.

¹² Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str.16.

prikladni sanitarni čvor ni namještaj prilagođen djeci.¹³ Ovakvi rezultati istraživanja ostavili su puno mjesta za napredak, a posljednjih godina zasigurno su se dogodila mnoga poboljšanja.

Svaka knjižnica mora imati zaposlene kvalificirane knjižničare, a za rad s djecom osim stručnosti na području knjižničarstva poželjne vještine su kreativnost, entuzijazam u radu s djecom, dobre komunikacijske vještine, sposobnost suradnje s pojedincima, timskog rada te rješavanja problema. Važno je da knjižničar ima i sposobnost povezivanja te da je poduzetan, prilagodljiv i otvoren za novine.¹⁴ Stričević navodi kako se od knjižničara za djecu očekuju određene socijalne, profesionalne i upravljačke kompetencije, kao i znanje o metodama i strategijama poput uključivanja u mrežu knjižničara, znanja o informacijama i evaluaciji te određene osobne vještine poput uspostavljanja kontakta, suradnje i spremnosti na učenje.¹⁵ Te osobine knjižničarima će pomoći u organiziranju i provođenju posebnih aktivnosti i programa za djecu, kao i u suradnji i komunikaciji s roditeljima i drugim stručnjacima u radu s djecom te njihovom međusobnom povezivanju.

Također su potrebne vještine analiziranja korisnikovih potreba i planiranja usluga i programa, a ključno je i stalno usavršavanje i profesionalni razvoj. Knjižničari u radu s djecom tako trebaju poznavati i dječju psihologiju i razvoj, teorije razvoja čitanja i promocije čitanja, umjetničke i kulturne mogućnosti djece pojedine dobi te sadržaje u knjigama za djecu i na drugim medijima da bi znali što je primjereno za određenu dob.¹⁶

Američka Udruga za knjižnične usluge za djecu, ogranak Američke knjižničarske udruge (ALA - American Library Association), 2009. godine izdala je revidirani popis preporučenih kompetencija za dječje knjižničare koji rade s djecom u dobi od 0-14 godina. Kompetencije su podijeljene u 9 većih kategorija: znanje o toj grupi korisnika, administrativne i vještine upravljanja, komunikacijske vještine, znanje o građi, korisničke i referentne usluge, vještine vezane uz programe za djecu, vještine zauzimanja, odnosi s javnošću i povezivanje, profesionalnost i profesionalni razvoj te korištenje tehnologije. Znanje o korisnicima obuhvaća

¹³ Čičko, H; Križanić Delač, Đ., Stričević, I. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1(2006), str. 22-36. Dostupno i na: <http://www.hkdrustvo.hr/vbh/broj/92> (25.5.2015.).

¹⁴ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 13-14.

¹⁵ Stričević, I. Dječja knjižnica ukorak s vremenom. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 6-11.

¹⁶ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 14.

poznavanje teorije o razvoju djece i teorije učenja, kao i razumijevanje i odgovaranje na potrebe roditelja i ostalih korisnika koji koriste građu s dječjeg odjela. Administrativne i vještine upravljanja podrazumijevaju sudjelovanje u svim segmentima knjižničnog djelovanja kako bi programi za djecu bili ostvareni, postavljanje kratkoročnih i dugoročnih ciljeva, analizu troškova usluga i programa, kritičko mišljenje, rješavanje problema te vrednovanje programa i usluga. Komunikacijske vještine su potrebne u radu s djecom i roditeljima, ali i u zalaganju za usluge i programe u donošenju planova i cjelokupnom planiranju rada knjižnice. Dječji knjižničar također treba imati znanje o građi za djecu, ne samo knjižnoj, već i o audiovizualnoj i elektroničkoj građi, kao i materijalima dostupnima na internetu. Takvu građu potrebno je znati i vrednovati prema određenim kriterijima i predstaviti je svojim korisnicima. Korisničke i referentne usluge očituju se kod pomoći u pronalasku relevantne literature, poticanju korištenja građe i usluga knjižnice te pomoći u pisanju zadaća i referata, za što je ključno primjenjivanje strategija učinkovitog pretraživanja informacija. Također je potrebno informacije o građi učiniti lako dostupnima i pretraživima korisnicima. Posebne vještine potrebne su za osmišljavanje, provođenje i promoviranje knjižničnih programa i usluga za djecu. Odnosi s javnošću i vještine upravljanja očituju se u pronalasku podrške javnosti i ključnih osoba za programe i usluge, stvaranju mreže onih koji podupiru programe, suradnju s udrugama i uzimanje u obzir potreba, želja i mišljenja djece. Dječji knjižničar mora biti profesionalan u svom poslu, uvijek biti informiran i ukorak s novim trendovima i tehnologijama, stalno se usavršavati te samovrednovati. Danas sve veću važnost ima zadnja na popisu kompetencija, poznavanje tehnologije. Dječji knjižničar tako mora posjedovati vještine upravljanja tehnologijom, biti upoznat s nadolazećim trendovima, kao i podupirati upotrebu interneta i pružati podršku djeci i roditeljima u korištenju tehnologije i informacijskom opismenjivanju.¹⁷

Od knjižničara se očekuje da ove kompetencije steknu kroz specijalizirane kolegije na fakultetu, radno iskustvo i cjeloživotno obrazovanje. Međutim, istraživanje provedeno među 20 dječjih knjižničara hrvatskih županijskih knjižnica o jednoj od kompetencija, poznavanju literature za svoje korisnike, pokazalo je da samo 5 od 20 knjižničara smatra da su na studiju stekli dovoljno znanja da bi se mogli smatrati kompetentnima u davanju preporuka za slikovnice.

¹⁷ Competencies for Librarians Serving Children in Public Libraries. // Association for Library Services to Children. 2009. Dostupno na: <http://www.ala.org/alsc/edcareers/alsccorecomps> (9.6.2015.).

Ipak, velika većina se smatra kompetentnima za davanje preporuka, što znači da su kompetenciju stekli na neki drugi način, samoobrazovanjem, čitanjem literature o razvoju djece i čitanja, u konzultacijama s kolegama. Svi knjižničari smatrali su da je važno znati preporučiti slikovnicu koja je primjerena dječjoj dobi, a 14 od 20 knjižničara preporuke daje svakodnevno. Istraživanje je također pokazalo da su knjižničari sami svjesni potrebe za određenim znanjima te smatraju da su im potrebna znanja iz područja razvojne psihologije, pedagogije te znanja o literaturi namijenjenoj djeci.¹⁸

4 Građa

Knjižnice svojim korisnicima trebaju osigurati pristup raznolikoj građi. Građa za djecu tako ne bi trebala biti samo tiskana, već i audiovizualna i elektronička. Među građom bi se trebale naći i igračke te edukativne igre, a poželjno bi bilo osigurati i računala, softvere i pristup internetu.¹⁹ Osim što treba biti primjerena dobi, građa mora biti visoke kvalitete i zanimljiva djeci i roditeljima, ali ne i zbunjujuća ili pristrana. Jedan od kriterija za odabir građe osim kvalitete i primjerenosti za dob trebao bi biti i odraz kulture lokalne zajednice, ali i uvod u globalnu zajednicu.²⁰ Za djecu su najvažnije slikovnice, a za one ranije dobi različite ilustrirane taktilne knjige koje oni mogu dotaknuti ili čuti, što pomaže u razvoju djeteta. Knjige za djecu ranije dobi bi također trebale biti izrađene od različitih materijala kao što je na primjer tkanina. Druga građa poput igračaka mora biti sigurna i čista, o čemu knjižnica treba voditi računa.²¹

Igračka za djecu ima veliku važnost jer joj djeca pridaju ljudske osobine, uz pomoć nje stvaraju svoj osobni svijet, ali i istražuju kako funkcionira svijet odraslih. Zbog toga igračka nije samo sredstvo, već i partner u igri te prijatelj. Veća djeca se često igraju zajedno pa igračka pomaže i u socijalizaciji. Prve igroteke u svijetu pojavile su se u Švedskoj, a igroteke u sklopu igraonice u narodnoj knjižnici u Brightonu u Velikoj Britaniji 1973. godine, dok je u Hrvatskoj

¹⁸ Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 67-90.

¹⁹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 9.

²⁰ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 9.

²¹ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str.16.

prva igroteka nastala u Knjižnici Medveščak 1976. godine.²² Kovač ulogu igračke u knjižnici vidi kroz zadaću knjižnice da odgovori na potrebe specifičnih grupa korisnika (djece), ispuni svoju zadaću dostupnosti svih medija te tako postaje medij za komunikaciju s djecom. Također ističe da iskustva pokazuju da se radom igraonice i igroteke povećala posudba slikovnica i pedagoške literature za roditelje, ali i naglašava da prilikom odabira igračke treba na umu imati kvalitetu igračke i tako omogućiti djeci igru dobrom igračkom.²³

Neki autori smatraju da igračke mogu lako pronaći svoje mjesto u knjižnici upravo zato što one već imaju prostore koji su prilagođeni djeci i dostupne su roditeljima svih socio-ekonomskih statusa i kulturnih potreba. Također, osoblje može dati stručni savjet o igrački, igračke i igra atmosferu u knjižnici čine ležernom i ugodnom, a dolazak u knjižnicu radi igračke i igre može djelovati motivirajuće za djecu te može na istom prostoru okupiti više djece ili članova obitelji.²⁴

5 Upravljanje i financiranje

Prema Smjernicama za knjižnične usluge za djecu, oni koji provode usluge za djecu moraju biti uključeni u planiranje aktivnosti knjižnice kao cjeline da bi se osigurala uključenost usluga za djecu u opće ciljeve i dugoročne planove knjižnice. Za sve knjižnice informacije o poslovanju su ključne kako bi se moglo procijeniti i raditi na unapređivanju usluga, a obuhvaćaju statističko praćenje građe, mjerenje djelotvornosti osoblja (koje treba temeljiti na standardiziranim kriterijima uspješnosti) i aktivnosti koje onda služe za planiranje, utvrđivanje pouzdanosti i donošenje odluka.²⁵ Za neometano poslovanje i djelovanje potreban je dostatan proračun kojeg bi za narodne knjižnice trebala osigurati mjesna ili državna vlast. Proračun je moguće nadopuniti i drugim vanjskim izvorima financiranja kao što su državna potpora za posebne programe, potpora izdavača za posjete autora, sponzorstva, potpora nevladinih udruga ili donacije.²⁶ Prema istraživanju koje je 2011. godine u 61 narodnoj knjižnici iz gotovo svih županija u

²² Kovač, V. Uloga i mjesto igračke u dječjoj knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 104-107.

²³ ibid

²⁴ ibid

²⁵ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 15.

²⁶ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 8.

Hrvatskoj provela Komisija za knjižnične usluge za djecu i mlade, kao izvor financiranja lokalnu upravu navelo je 62,3% knjižnica. Ostali izvori financiranja koje su knjižnice navele bili su Ministarstvo kulture (42,6%) i vlastiti prihodi (46%), dok je samo 5% knjižnica navelo da su pronašli pokrovitelje. Ovo istraživanje također naglašava da su za razvoj usluga u svim knjižnicama potrebni sigurni i stabilni izvori financiranja, ponajprije od lokalne uprave.²⁷

6 Knjižnične usluge za djecu

Od pojave prvih knjižničnih odjela za djecu dogodile su se značajne promjene u poimanju zadaća i usluga koje one pružaju svojim korisnicima. Stričević navodi nekoliko kategorija u kojima su se dogodile najveće promjene. U pristupu korisnicima došlo je do orijentacije na ljudska prava, a ne samo potrebe pa su osim dotadašnjih tako u obzir stavljeni potencijalni korisnici i usluge za njih. Ukinuta je i dobna granica pa korisnici postaju djeca od najranije dobi, a u rad dječjih knjižnica uključuju se i roditelji. Promjene u poimanju građe vidljive su u prihvaćanju i korištenju različitih medija i raznovrsne građe poput kompjuterskih programa, elektroničkih igara, CD-romova i DVD-a, pristupa internetu te igračkama. Promjene su uključile i prostor knjižnica koji je postao šareniji i prilagođeniji djeci, dok su se u području usluga i programa za djecu počeli razvijati slobodniji oblici aktivnosti i rada s djecom, pri čemu je naglasak stavljen na interese i izražavanje djece. Samim time programi su postali bogatiji i raznovrsniji i počeli su obuhvaćati aktivnosti poput pričanja priča, lutkarskih predstava, likovnih radionica i izložbi, klubova, razgovora o knjigama, gostovanja književnika i mnoge druge.²⁸

Iz ovoga se može vidjeti da su se promjene dogodile u svim segmentima rada dječjih odjela, a jedan od najznačajnijih događaja koji je potaknuo promjene i odredio njihov budući razvoj objavljivanje je IFLA-inih Smjernica za knjižnične usluge za djecu. U njihovoj izradi sudjelovale su sve sekcije koje djeluju u okviru Odjela narodnih knjižnica, što govori o važnosti

²⁷ Čunović, K.; Stričević, I. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 62.

²⁸ Stričević, I. Dječja knjižnica ukorak s vremenom. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik. Str. 6-11.

ove teme i suradnji u rješavanju nekih pitanja poput usklađivanja ovih usluga s uslugama narodnih knjižnica u cijelosti ili specifičnih potreba obitelji u različitim sredinama.²⁹

U Smjernicama za knjižnične usluge za djecu navodi se kako je važno da se uslugama za djecu pridaje jednaka važnost kao i uslugama za odrasle te da ih se jednako tretira. Također se ističe zadatak knjižnice da odgovara na promjene u društvu i informacijske i kulturne potrebe djece, kao i njihove potrebe za zabavom i razonodom te se potiče upoznavanje djece s njihovom lokalnom knjižnicom i snalaženje u svakoj drugoj knjižnici.³⁰

Djeci je potrebno omogućiti posuđivanje građe koja je raznolika, što kao preduvjet ima nabavu raznolike građe. Vrlo je važno i pružanje informacija i referentnih usluga te pomoć pri odabiru građe, pogotovo za nove korisnike knjižnice koji se još nisu susreli s knjižnicom i ne znaju se njome služiti. Pri odabiru građe potrebno je oslušivati dječje interese i želje, te i njih uključiti u odabir građe za nabavu i shvatiti ih kao važne suradnike u razvijanju knjižničnih usluga. Cilj je knjižnice učiniti da se djeca u njima osjećaju ugodno i da se sami mogu snalaziti u njima, pa je potrebno organizirati poduku za stjecanje neophodnih vještina za snalaženje u njoj i informacijsko opismenjivanje. To je moguće učiniti i kroz igru i na druge načine koji bi djeci približili knjižnicu i učinili ju zanimljivom. Jedan od načina motiviranja djece za čitanje i korištenje knjižnice je i organiziranje kreativnih programa i pričanja priča u kojima književni tekst služi kao polazište za likovnu ili lutkarsku aktivnost. U takvim aktivnostima djeca se kroz igru usmjeravaju prema željenoj aktivnosti, a čime se kod djece razvija pismenost i zainteresiranost za knjigu i čitanje.³¹

Usluge za djecu često uključuju i roditelje koje je potrebno educirati, kao i druge stručnjake u radu s djecom kao što su odgajatelji i učitelji. Njima je za edukaciju potrebno osigurati referentnu literaturu i omogućiti im obrazovanje. Usluge za djecu povezane su i s drugim ustanovama koje djeluju na području brige o djeci, kao i s lokalnom zajednicom u kojoj djeca odrastaju, a s kojima knjižnica treba surađivati u radu i planiranju svojih usluga.³²

²⁹ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str. 8.

³⁰ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 1.

³¹ Čičko, H. Pristupiti čitanju lektire na drugačiji način. // Kako razvijati kulturu čitanja : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1999. Str. 75-79.

³² Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 11.

Kod usluga za bebe i djecu rane dobi naglasak je na pričanju, slušanju i čitanju priča pa je za te usluge potrebno osigurati i prostor i materijale (glazbu, računala, interaktivne slikovnice) u skladu s mogućnostima knjižnice. Ako se u sklopu usluga odvijaju i radionice i igraonice, roditeljima i drugima koji se bave malom djecom potrebno je osigurati mogućnost učenja i uključiti roditelje u rad. Kod beba i djece ranije dobi suradnja s drugim ustanovama poput domova zdravlja, centara za obitelj i dječjih vrtića još je važnija jer su to ustanove koje roditelji s bebama najčešće posjećuju, a rane su godine najvažnije za razvoj djeteta te knjižnično osoblje mora surađivati s odgovarajućim strukama.³³

6.1 Internet i knjižnične usluge za djecu

Na temelju IFLA-inih Smjernica, UNESCO-vog Manifesta o internetu i Konvencije o pravima djeteta, članovi IFLA-ine Sekcije za knjižnične usluge za djecu i mladež i Sekcije za čitanje 2007. godine su donijeli Izjavu o internetu. Prema Izjavi, djeca imaju pravo na informacije bez obzira na medij, a uz pomoć interneta imaju pristup informacijama i iz drugih dijelova svijeta i drugih kultura. Zbog toga knjižnice ne bi smjele koristiti filtere, ali trebaju imati jasan stav o tome kada djeca mogu početi koristiti internet i o tom stavu moraju obavijestiti roditelje, te iako ne koriste filtere moraju zauzeti stav da neki sadržaji nisu dozvoljeni. Narodne knjižnice također trebaju primjenjivati smjernice za zaštitu djeteta od štetnih informacija. Knjižnica zato treba iskoristiti svoje mogućnosti i organizirati medijsko obrazovanje djece i njihovih roditelja, a program i oprema moraju biti dostupni svima. Prema ovoj Izjavi, iako knjižnica može organizirati educiranje i pristup, glavna se odgovornost i dalje nalazi na roditeljima.³⁴

Kao jedan od kriterija vrednovanja internetskih stranica kojima će knjižnica djeci odobriti pristup ili ih preporučiti roditeljima mogu poslužiti načela koja je razvila njemačka znanstvenica Ulrike Peters. Ta načela su uzimanje u obzir mogućnosti percepcije, odnosno mogu li djeca percipirati određenu informaciju, mogućnosti pristupanja (mogu li djeca naći neki podatak), navigaciju i orijentaciju (jesu li navigacija i orijentacija primjereni i olakšani djeci), razumljivost

³³ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str. 15.

³⁴ Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež : dokumenti i linkovi. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije (25.5.2015.).

(jesu li jezik, prikazi, slike, načini predstavljanja podataka razumljivi djeci) te održivi razvoj (ima li softver budućnost, odnosno kvalitetu).³⁵

6.2 Knjižnične usluge za djecu u Hrvatskoj

Prvi odjel za djecu u Hrvatskoj otvoren je 1950. godine u maloj čitaonici Gradske knjižnice u Zagrebu. Taj je događaj označio početak dječjeg knjižničarstva u Hrvatskoj, a u sljedećih deset godina osnovan je velik broj dječjih odjela u postojećim narodnim knjižnicama. Međutim, knjižnične usluge za djecu su u početku bile usmjerene samo na one korisnike koji znaju čitati, odnosno na djecu školske dobi. U razdoblju 1970-1980. g. korisnicima knjižnica postaju i predškolska djeca starija od 3 godine, a osamdesetih se godina pojavljuju pedagoško-animatorski programi i veći interes za rad s predškolskom djecom. Uskoro se devedesetih godina počinje širiti trend otvaranja dječjih odjela i organiziranja programa za djecu.³⁶ Programi za djecu u to vrijeme bili su dostupni djeci starijoj od tri godine, te nisu uključivali djecu mlađu od tri godine ni roditelje, koji su dolazili samo kao pratnja. Prema Čunović i Stričević, prijelomni trenutak dogodio se 1989. godine kada je objavljena UN-ova Konvencija o pravima djeteta, u kojoj je naglašeno pravo svakog djeteta bez obzira na dob na kvalitetno odrastanje. U Hrvatskoj je tako nekoliko godina kasnije, 1993. godine u zagrebačkoj Knjižnici Medveščak, započeo rad s bebama i djecom ranije dobi, kada je i ukinuta donja dobna granica za upis u knjižnicu.³⁷ Slika 1 pokazuje da u Knjižnicama grada Zagreba članovi knjižnice mogu biti i djeca te da oni imaju vlastitu iskaznicu.

³⁵ Dankert, B. Usluge koje knjižnice pružaju djeci i budući program suradnje. // *Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta*. 6, 2(2005), str. 288-294.

³⁶ Čunović, K.; Stričević, I. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 56, 3(2013), str. 47-66.

³⁷ Čunović, K.; Stričević, I. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 56, 3(2013), str. 47-66.

Slika 1: Članska iskaznica KGZ-a za djecu i mladež³⁸

U istraživanju koje je u hrvatskim narodnim knjižnicama provedeno 2004. godine najučestalije aktivnosti i programi za djecu bili su oni povremeni poput posjeta škola i vrtića, prigodnih radionica ili književnih susreta. Međutim, istraživanjem je istaknuto da intenzitet aktivnosti često ne ovisi samo o spremnosti knjižničara već i o uvjetima, prostoru, osoblju i potrebama sredine. Kao jedan od problema u hrvatskim knjižnicama osim nedostatka stručnog osoblja i neodgovarajućeg prostora, isticala se i nedovoljna suradnja i nerazumijevanje mjesne uprave.³⁹

Potaknuta time što tijekom posljednja dva desetljeća nije bilo istraživanja o uslugama za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj, Komisija za knjižnične usluge za djecu i mlade HKD-a je 2011. godine provela istraživanje u 61 narodnoj knjižnici iz gotovo svih županija. Cilj istraživanja bio je utvrditi kakve i koliko usluga knjižnice u Hrvatskoj nude roditeljima i djeci rane dobi. Rezultati su pokazali da je gotovo polovica ispitanih knjižnica pružala takve usluge, no čak 36,1 % knjižnica ih još nije planiralo. Sedamdeset i sedam posto knjižnica imalo je posebno izdvojenu roditeljsku zbirku, a pričaonice za najmlađe organiziralo je samo 36,1 % knjižnica. Korištenje igračaka bilo je moguće u 65,6% knjižnica, no posuđivanje igračaka imalo je samo 5 knjižnica. Također, samo 16,4 % knjižnica tada je imalo posebne programe za djecu rane dobi i roditelje koje vodi stručna osoba, a povremena predavanja za roditelje organiziralo je 39,3% knjižnica. Kako navode autorice članka, razlozi ovakvih rezultata mogu se naći u najčešćim problemima s

³⁸ Slika preuzeta s: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=196> (27.7.2015.).

³⁹ Čičko, H; Križanić Delač, Đ., Stričević, I. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1(2006), str. 22-36. Dostupno i na: <http://www.hkdrustvo.hr/vbh/broj/92> (6.5.2015).

kojima se knjižnice susreću. Veliki problem manjim knjižnicama stvara nedostatak osoblja, pedagoški obrazovanih knjižničara, premali prostor i nedostatak financijskih sredstava. Ovo istraživanje naglasak je stavilo i na činjenicu da su korisnici dječjih odjela u knjižnicama ne samo djeca, već i roditelji, odnosno cijela obitelj.⁴⁰

Uz posuđivanje knjiga, knjižnice u Hrvatskoj djeci unatoč ponekim ograničenjima s kojima se susreću nastoje ponuditi raznolike povremene i stalne programe i usluge. Na poticaj Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež 2013. godine organizirano je Prvo nacionalno natjecanje u čitanju naglas za učenike osnovnih škola od 3. do 8. razreda u gradovima diljem Hrvatske. Ovo natjecanje organizirano je u sklopu Europske godine čitanja naglas, a cilj mu je poticanje čitanja naglas, razvoj čitalačkih navika i popularizacija knjige.⁴¹ Natjecanje se održava svake godine, a dosad su održana dva nacionalna natjecanja u čitanju naglas.

Svake se godine u organizaciji Knjižnica grada Zagreba i Hrvatskog centra za dječju knjigu u okviru Mjeseca hrvatske knjige organizira i Nacionalni kviz za poticanje čitanja. Kviz se provodi online u narodnim i školskim knjižnicama Hrvatske, a za sudjelovanje je potrebno pročitati nekoliko zadanih knjiga i riješiti kviz. Svi točno riješeni kvizovi ulaze u nagradno izvlačenje i na kraju se dobije jedan pobjednik. Kviz se u Hrvatskoj održava od 1991. godine, a svake godine u njemu sudjeluje sve više knjižnica.⁴²

Knjižnice grada Zagreba u svrhu promicanja čitanja svake godine od 2001. organiziraju i izbor za Najčitatelja u kojem se nagrađuje učenik ili učenica koji je u protekloj godini posudio najviše knjiga, ali i najviše se informirao u knjižnici, tražio savjete, razgovarao o knjigama i na vrijeme ih vraćao.⁴³ Pojedine knjižnice organiziraju programe u kojima se djeca mogu upoznati s kulturnom baštinom Hrvatske, bolje upoznati svoj zavičaj, te druge projekte koji potiču djecu na kreativnost i sudjelovanje.⁴⁴

⁴⁰ Čunović, K.; Stričević, I. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 47-66.

⁴¹ Natjecanje u čitanju naglas. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?ID=9098> (14.5.2015.).

⁴² Nacionalni kviz za poticanje čitanja. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1621> (14.5.2015.).

⁴³ Najčitatelj u KGZ-u. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1622> (14.5.2015.).

⁴⁴ Programi za djecu i mladež. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1616> (14.5.2015.).

Knjižnice diljem Hrvatske za svoje korisnike organiziraju razne programe za djecu. Djeca predškolske dobi mogu se uključiti u igraonice u kojima se mogu igrati, slušati pjesme te sudjelovati u dramskim i likovnim aktivnostima. Pojedine knjižnice organiziraju pričaonice u kojima se pričaju priče, kompjuterske i razne druge radionice, izložbe, posjete vrtića, gostovanja kazališta i obilježavanje važnih datuma i običaja.

Programi za školsku djecu obuhvaćaju kompjuterske igraonice, kazališne, novinarske, filmske, dramske i likovne radionice, čitateljske klubove, izložbe, kvizove, društvene igre, upoznavanje knjižnice, susrete s piscima, posjete škola.

6.2.1 Rad Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež

U razvoju i promicanju knjižničnih usluga i programa za djecu u hrvatskim knjižnicama, vrlo važnu ulogu ima Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež Hrvatskog knjižničarskog društva. Ona je osnovana 1999. godine u okviru Sekcije za narodne knjižnice. Njezina uloga i ciljevi rada su praćenje zbivanja, usluga i programa za djecu u Hrvatskoj i u svijetu, sudjelovanje u radu stručnih tijela i na skupovima, predstavljanje stanja i iskustava domaćim stručnjacima i drugima u svijetu, poduzimanje konkretnih akcija za unapređivanje usluga, objavljivanje iskustava i članaka u stručnim glasilima te suradnja s drugim sekcijama i komisijama koje djeluju u sklopu HKD-a. Kontinuirane aktivnosti Komisije uključuju i suradnju s organizacijama na području dječjeg knjižničarstva kao što su Hrvatski centar za dječju knjigu i Hrvatsko čitateljsko društvo, te organiziranje skupova, radionica i kampanja.

Kampanja koja je u kolovozu 2015. još uvijek u tijeku naziva Čitaj mi!, posvećena je čitanju naglas djeci od najranije dobi. Prema Čunović i Stričević, knjižnice imaju veliki utjecaj na neke od najvažnijih čimbenika u razvoju čitanja – one potiču roditelje i djecu na čitanje, pružaju model koji roditelji prenose u obiteljima i osiguravaju dostupnost građe za čitanje.⁴⁵ Cilj projekta Čitajmo im od najranije dobi je informirati i educirati roditelje i odgojitelje o važnosti ranog čitanja djeci i o izboru kvalitetne literature za djecu. Projekt je započeo 2004. godine u nekoliko

⁴⁵ Čunović, K.; Stričević, I. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 47-66.

zagrebačkih dječjih vrtića, a nakon pozitivnih prvih rezultata i prepoznavanja važnosti ove teme i upoznavanja s njom, nastavljen je i dalje.⁴⁶ Istraživanja su pokazala da samo 15 minuta dnevno glasnog čitanja od najranije dobi pomaže u bržem razvoju djece, pobuđuje zainteresiranost za okolinu, brže učenje, komunikaciju i razvoj predčitalačkih vještina. Čitanje djeci ima mnoge pozitivne rezultate, pomaže stvaranju posebne emocionalne veze između djeteta i roditelja, djecu uvodi u svijet književnosti, bogati djetetov rječnik, pomaže u razvoju opažanja, pamćenja, pozornosti, mišljenja i zaključivanja, bogati maštu, razvija djetetov osjećaj za drugoga te pomaže djetetu da zavoli knjigu. Poruka ove kampanje je da nikad nije prerano za čitanje te da se može započeti odmah nakon rođenja djeteta jer slušanje glasa razvija slušnu osjetljivost za glas i govor. Važno je u proces čitanja uključiti i dijete, postaviti knjigu tako da ono može vidjeti slike, dopustiti mu dodirivanje, dati mu da lista i razgovarati o slikama te čitati izražajno i sa stankama.⁴⁷ U skupu ove kampanje u Europskoj godini čitanja pokrenuta je i nacionalna kampanja u koju su se uključili i Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko čitateljsko društvo, Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti i UNICEF Hrvatska, pod pokroviteljstvom Ministarstva socijalne politike i mladih. U sklopu kampanje podijeljeni su letci sa savjetima i postavljeni plakati u ustanovama koje roditelji s djecom najčešće posjećuju, na priključenje kampanji pozvani su i pedijatri, u najsiriromašnijim županijama dijelile su se slikovnice, a knjižnice organizirale čitanje priča djeci predškolske dobi, u što su se uključili i studenti Filozofskog fakulteta.⁴⁸ Na službenim stranicama nacionalne kampanje roditelji se mogu informirati o tome koje su slikovnice primjerene za dob njihova djeteta i pregledati preporučeni popis dobrih knjiga za bebe i djecu ranih dobi.⁴⁹ Knjižnice u ovoj kampanji imaju ključnu ulogu, koju potvrđuje i jedno istraživanje koje je pokazalo da roditelji djece koja su učlanjena u knjižnicu u većem broju svakodnevno čitaju svojoj djeci te su zadovoljniji svojim angažmanom oko čitanja djeci.⁵⁰

⁴⁶ Čitajmo im od najranije dobi. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi (9.6.2015.).

⁴⁷ Čitajmo im od najranije dobi. // Jutarnji list. 14.8.2012. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1047608> (9.6.2015.).

⁴⁸ Studenti čitaju djeci. // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/dogadjanja/opsirnije/studenti-citaju-djeci/> (9.6.2015.).

⁴⁹ Slikovnica i dijete. // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/slikovnica-i-dijete/> (9.6.2015.).

⁵⁰ Stričević, I. Uloga obitelji u razvijanju čitateljske kulture djece predškolske dobi. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1999. Str. 87-89.

Jedna od zadaća Komisije je i organiziranje radionica. Primjer radionice koje Komisija organizira je radionica pod nazivom „Uvođenje i razvijanje usluga za bebe, djecu rane dobi i njihove roditelje u narodnim knjižnicama“. Radionica se održava od 2013. godine, a cilj joj je stjecanje znanja i vještina u radu s djecom rane dobi i njihovim roditeljima u knjižnici.⁵¹

Ove godine u organizaciji Komisije u Knjižnici Medveščak održan je proljetni stručni skup „Dječje knjižnice – iskorak u virtualno“. Ovaj skup tradicionalno se održava od 2006. godine, a na ovogodišnjem se raspravljalo o korištenju novih tehnologija, Webu 2.0 i prilagodbi knjižničnih usluga istima u svrhu promicanju čitanja i poučavanju informacijske pismenosti. Zaključak skupa bio je da se današnja djeca puno razlikuju od nekadašnjih korisnika dječjih odjela, između ostalog i po načinu na koji čitaju, uče i provode slobodno vrijeme, te da se knjižnice moraju služiti tehnologijom i prilagođavati svoje usluge. Također, naglašena je važnost upoznavanja svojih korisnika, komunikacije uživo i stvarnog kontakta s mladim korisnicima.⁵²

Jedna od aktivnosti Komisije za knjižnične usluge za djecu i mlade je izdavanje liste dobrih knjiga objavljenih protekle godine. Knjige biraju knjižničari koji rade s djecom, članovi Komisije i dječji knjižničari. Cilj liste je preporuka dobrih naslova i pomoć u snalaženju pri odabiru knjiga djeci, roditeljima, ali i ostalim knjižničarima koji tako dobivaju informaciju o tome što je kvalitetno objavljeno u protekloj godini, a možda bi željeli nabaviti. Knjižničari tako sudjeluju u promociji dobre literature. Na listi se nalaze naslovi koji dobiju najviše glasova, a kriteriji su kvaliteta ilustracije, teksta, jezika i opreme te primjerenost i zanimljivost sadržaja. Lista sadrži popis slikovnica za najmlađe, slikovnica i knjiga za djecu i mlade hrvatskih autora, slikovnica i knjiga za djecu stranih autora, popis popularne znanosti za djecu, popularne znanosti za mlade te stručne literature za roditelje.⁵³

⁵¹ Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež : Plan i program. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/plan_i_program/ (13.6.2015.).

⁵² Dječje knjižnice – iskorak u virtualno. // Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež: dokumenti i linkovi. http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacija/284/ (15.5.2015.).

⁵³ Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež : Dokumenti i linkovi. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/ (13.6.2015.).

7 ISTRAŽIVANJE knjižničnih usluga za djecu u Knjižnici Augusta Cesarca i Knjižnici Medveščak

7.1 O knjižnici - Knjižnica A. Cesarca

Knjižnica Augusta Cesarca novi je prostor u Šubićevoj ulici dobila 2010. godine. Taj prostor objedinio je dotadašnji prostor u Maksimirskoj 13 i Dječju knjižnicu u Petrovoj 66. Osim ovog, knjižnica danas ima i ogranak na Ravnicama. Knjižnica u Šubićevoj nalazi se u prostoru od 913m², a prema podacima za 2013. godinu fond obuhvaća 43 191 svezak knjižne građe, 5847 jedinica audiovizualne građe te 27 naslova novina i časopisa.⁵⁴ Korisnicima je na raspolaganju čitaonica novina i časopisa, pult za samorazduživanje i samozaduživanje, multimedijalna dvorana i internet kafić, a knjižnica posjeduje i jedno računalo za slijepe i slabovidne. Dječji odjel se nalazi u sklopu knjižnice. Knjižnica organizira brojne aktivnosti za odrasle, djecu i mlade te sudjeluje u projektima kao što su „Knjižnica širom otvorenih vrata“⁵⁵ u suradnji s Centrom za autizam i OŠ Antuna Gustava Matoša te projekt „65 plus“.⁵⁶ Prema Izvještaju o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu, knjižnica A. Cesarca imala je ukupno 1790 akcija za djecu, koje je posjetio ukupno 7131 korisnik, a tjedna otvorenost knjižnice bila je 132 sata.⁵⁷

Ova knjižnica djeci svakodnevno nudi brojne aktivnosti kao što su društvene igre, pričanje priča, kompjuterske igre za djecu, likovna radionica, PlayStation 3 igraonica te Kutak za najmlađe koji je namijenjen djeci od 0-3 godine.⁵⁸ Osim ovih, odvijaju se i povremene aktivnosti i aktivnosti u suradnji s brojnim udrugama. O brojnim povremenim aktivnostima i suradnji s

⁵⁴ Knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva : O knjižnici. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=629> (10.6.2015.).

⁵⁵ Knjižnica širom otvorenih vrata. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=5993> (16.7.2015.).

⁵⁶ 65 plus. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=4501> (16.7.2015.).

⁵⁷ Izvještaj o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3879> (10.6.2015.).

⁵⁸ Knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva: Aktivnosti za djecu i mlade. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=769> (10.6.2015.).

drugim ustanovama više će riječi biti u dijelu istraživanja u kojem je proveden intervju sa zaposlenicima.

Slika 2: Dječji odjel Knjižnice A. Cesarca, Šubićeva⁵⁹

7.2 O knjižnici - Knjižnica Medveščak

Odjel za djecu i mlade knjižnice Medveščak od 2014. godine nalazi se na odvojenoj adresi u Zvonimirovoj 17 i obuhvaća 240m². Osim ovog, postoji još jedan ogranak knjižnice, Dječja knjižnica M2,⁶⁰ na adresi Medveščak 71.

⁵⁹ Slika preuzeta s: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=331> (27.7.2015.).

⁶⁰ Dječja knjižnica „M2“. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=64> (12.6.2015.).

Slika 3: Prostor dječjeg odjela Knjižnice Medveščak u Zvonimirovoj ulici

Knjižnica Medveščak na službenim stranicama IFLA-ine Sekcije za knjižnice za djecu i mladež navedena je kao jedan od primjera dobre prakse knjižničnih usluga za djecu.⁶¹ Ona svojim korisnicima nudi najviše usluga i primjer je čemu i ostale knjižnice i odjeli za djecu u Hrvatskoj trebaju težiti. Dječji odjel ove knjižnice od 1991. predstavlja Hrvatsku u Međunarodnom udruženju igroteka, a surađuje s UNICEF-om i Hrvatskom komisijom za UNESCO. Programi za predškolce u ovoj knjižnici predstavljeni su kao „druženje u medinom brlogu“, pa se tako neki od programa zovu „medina priča“ (pričanje priča), medin kretativni kutak“ (kreativne radionice) i „medo, ne ljuti se“ (društvene igre). Programi i sadržaji koje ova knjižnica nudi su Kutić slikovnica, Igroteka, Igraonica, knjige za djecu, te razne aktivnosti u čitaonici za djecu, ali i programi za roditelje.

Kutić slikovnica je posebno mjesto u knjižnici na kojem predškolska djeca mogu pronaći slikovnicu za sebe. Takvo posebno mjesto omogućuje snalaženje djece u ponuđenoj literaturi, ona razvijaju naviku posuđivanja i sposobnost biranja te naviku redovitog dolaženja u knjižnicu. Igroteka je mjesto na kojem djeca mogu posuđivati igračke koje smiju nositi kući. Svrha igroteke je da kvalitetne igračke budu dostupne svakom djetetu. Kod djece se posuđivanjem razvija navika dijeljenja i posuđivanja, te se prvo razvija navika dolaženja po igračku, a kasnije i po knjigu. U izboru primjerene igračke može pomoći stručno osoblje, katalog, bilten novih igračaka, ali i oznaka na svakoj igrački. Svaka se vraćena igračka dezinficira, pere i sprema u posebnu vrećicu.

Igraonica je ujedno i posebno opremljeno mjesto i program za djecu predškolske dobi koji je obogaćen raznim aktivnostima. Igraonice se održavaju pod stručnim vodstvom voditelja čija je uloga nenametljivo nuditi igračke i materijale, poticati igru i imati na umu različitosti među djecom. Igraonice su važne jer djeca razvijaju socijalno ponašanje i stvaraju prijateljstva, izražavaju se na kreativan način i razvijaju svoje sposobnosti.⁶²

⁶¹ Best Practices for Children's Library Services. // IFLA. 4.1.2013. Dostupno na: <http://www.ifla.org/libraries-for-children-and-ya/best-practices/childrens-library-services> (23.6.2015.).

⁶² Stričević, I.; Maleš, D. Gdje, zašto, što, tko, kako u dječjoj knjižnici. Zagreb : Knjižnica Medveščak; UNICEF - Ured za Hrvatsku, 1997.

Ova knjižnica djeci nudi mogućnost biranja aktivnosti kao što su igranje igara, gledanje crtića, slušanje glazbe, čitanje i listanje slikovnica i razne likovne aktivnosti. U igraonicu ove knjižnice pozvani su i roditelji, koji mogu samo promatrati, a mogu se i uključiti u aktivnosti ako to žele. Osim ove, knjižnica Medveščak ima i Malu igraonicu koja je namijenjena bebama i djeci do tri godine. U ovoj igraonici roditelji su obavezno nazočni u vrijeme igre i predstavljaju partnere u igri. Igraonica ovoj skupini korisnika nudi zanimljive igračke i sadržaje i igru s vršnjacima.⁶³

Zadatak ove, kao i svih drugih knjižnica, je poticati djecu na čitanje i u skladu s time za njih osigurati primjerenu knjižnu građu. Čitanjem djeca bogate rječnik, uče kako prepoznati kvalitetnu literature, usvajaju vrijednosti, stječu i proširuju znanja, kritičko mišljenje i maštu te svoje vrijeme provode korisno. Aktivnosti u čitaonici osim onih uobičajenih poput čitanja časopisa i enciklopedija i druženja obuhvaćaju i povremene aktivnosti kao što su sudjelovanje u kvizovima, druženje s piscima te razne radionice. Jedna od takvih radionica je kompjuterska radionica, kojoj je cilj upoznavanje djece s računalom i internetom i posebnim programima. Djecu se uči kako pretraživati baze podataka knjižnice da bi jednostavno mogli doći do informacija o knjižničnim uslugama i građi. Djeca također mogu igrati kompjuterske igre i naučiti nešto o obrazovnim programima.

Za roditelje je organiziran poseban program u obliku druženja roditelja i djece, ali i program suradnje roditelja i osoblja knjižnice. Roditelji od osoblja mogu dobiti informacije i savjete, sudjelovati u radu igraonice i dječjeg odjela te potražiti pomoć u rješavanju odgojnih problema.⁶⁴

Prema Izvještaju o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu, knjižnica Medveščak organizirala je ukupno 3911 akcija za djecu, koje je posjetilo ukupno 15767 korisnika, a tjedna otvorenost knjižnice bila je 127 sati.⁶⁵

⁶³ ibid

⁶⁴ Stričević, I.; Maleš, D. Gdje, zašto, što, tko, kako u dječjoj knjižnici. Zagreb : Knjižnica Medveščak; UNICEF - Ured za Hrvatsku, 1997.

⁶⁵ Izvještaj o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3879> (10.6.2015.).

Knjižnica također organizira redovite radionice za djecu školskog uzrasta, a one su najčešće tematske, vezane uz obilježavanje određenih datuma i događaja. Takve radionice se također često odvijaju u suradnji s nekom od brojnih udruga s kojima knjižnica surađuje.

7.3 Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi i na primjeru Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Medveščak prikazati usluge za djecu. Ove dvije knjižnice odabrane su jer pružaju raznovrsne i bogate usluge svojim korisnicima, a Knjižnica Medveščak prepoznata je i kao hrvatski primjer dobre prakse od strane IFLA-e.

Budući da su uz djecu korisnici dječjih odjela i roditelji, a djeca često u knjižnicu dolaze u pratnji svojih roditelja, istraživanjem se željelo ispitati zadovoljstvo roditelja uslugama i programima koje ove dvije knjižnice pružaju njima i njihovoj djeci. Također, cilj je bio ispitati i zaposlenike knjižnice da bi se dobio bolji uvid u rad knjižnice, organizaciju programa i usluga te ostale povremene aktivnosti.

7.4 Metodologija i uzorak

Istraživanje roditelja korisnika je provedeno u obliku anketnog upitnika koji se sastoji od 11 pitanja većinom zatvorenog tipa (Prilog 1). Pitanja otvorenog tipa odnosila su se na konkretne programe koje roditelji posjećuju sa svojom djecom/na koje dovode djecu te na davanje prijedloga i dodatnih komentara. U šestom i desetom pitanju, o zadovoljstvu učestalošću i trajanjem programa za djecu, odnosno o razlozima dolaska/učlanjenja u knjižnicu, bilo je moguće izabrati više odgovora, a u desetom pitanju roditelji su mogli sami nadopisati svoje razloge. Upitnici su podijeljeni roditeljima koji su dovodili svoju djecu na programe i aktivnosti u Knjižnici Augusta Cesarca u Šubićevoj ulici i u Knjižnici Medveščak. Uzorak uključuje 33 ispitanika u Knjižnici A. Cesarca i 35 ispitanika u Knjižnici Medveščak.

Nakon dobivenih rezultata anketa, drugi dio istraživanja proveden je među zaposlenicima dječjih odjela navedenih knjižnica. Ovaj dio istraživanja proveden je u obliku intervjua. U

razgovoru su zaposlenicima postavljena pitanja o dodatnim uslugama i programima koji nisu obuhvaćeni anketama, kao što su npr. povremena događanja te druga pitanja vezana uz statističke podatke, organizaciju građe, suradnju s drugim ustanovama i različite projekte.

7.5 Rezultati istraživanja – anketa

7.5.1 Knjižnica A. Cesarca

Prvo pitanje u anketi odnosilo se na učestalost posjećivanja knjižnice. Na temelju odgovora o učestalosti bit će prikazani i ostali odgovori. Tablica 1 prikazuje odgovore ispitanika o učestalosti posjeta knjižnici.

Tablica 1: Učestalost posjećivanja knjižnice A. Cesarca

tjedno	13
nekoliko puta mjesečno	15
nekoliko puta godišnje	5

U drugom pitanju roditelji su bili pitani služe li se zbirkom literature za roditelje. Kao što tablica 2 pokazuje, velika većina roditelja služi se tom zbirkom, najviše oni koji knjižnicu najčešće i posjećuju. Ovi rezultati potvrđuju činjenicu da su korisnici dječjih odjela i roditelji, odnosno cijela obitelj.

Tablica 2: Služite li se zbirkom literature za roditelje?

	DA	NE
tjedno	11	2
nekoliko puta mjesečno	7	8
nekoliko puta godišnje	3	2
UKUPNO	21/33	12/33

Sljedeće pitanje bilo je o traženju stručnog savjeta od knjižničara prilikom odabira građe. Rezultati pokazuju da roditelji koji češće posjećuju knjižnicu imaju i najviše razvijenu naviku

traženja stručnog savjeta o literaturi. Sveukupno većina roditelja traži takav savjet od knjižničara.

Tablica 3: Pitate li zaposlenike za stručni savjet prilikom odabira građe?

	DA	NE
tjedno	11	2
nekoliko puta mjesečno	10	5
nekoliko puta godišnje	0	5
UKUPNO	21/33	12/33

Četvrto i peto pitanje bilo je o tome koliko građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe roditelja, odnosno njihove djece. Iz rezultata možemo zaključiti da je skoro polovica broja roditelja koji su sudjelovali u istraživanju gotovo u potpunosti zadovoljno građom koju knjižnica posjeduje, dok je isti broj roditelja u potpunosti zadovoljan građom koju knjižnica posjeduje za potrebe njihove djece. Posebno ohrabruje mali, odnosno nepostojeći broj roditelja koji nisu zadovoljni ponudom građe.

Tablica 4: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe

	nimalo	malo	Ne mogu procijeniti	gotovo u potpunosti	u potpunosti
tjedno	/	/	2	8	3
nekoliko puta mjesečno	/	1	3	6	5
nekoliko puta godišnje	/	/	2	2	1
UKUPNO	0	1/33	7/33	16/33	9/33

Tablica 5: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece

	nimalo	malo	ne mogu procijeniti	gotovo u potpunosti	u potpunosti
tjedno	/	/	2	5	6
nekoliko puta mjesečno	/	/	2	5	8
nekoliko puta godišnje	/	/	/	3	2
UKUPNO	0	0	4/33	13/33	16/33

Sljedeće pitanje bilo je o zadovoljstvu roditelja učestalošću odvijanja i trajanjem programa za djecu, u kojem je bilo moguće izabrati više odgovora. Nitko od ispitanih roditelja nije nezadovoljan te nitko ne misli da bi programi trebali trajati kraće. Velik broj roditelja je zadovoljan programima, a neki misle da bi se trebali češće održavati.

Tablica 6: Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu

	zadovoljan/na	trebali bi se održavati češće	trebali bi trajati duže	trebali bi trajati kraće	Nisam zadovoljan/na
tjedno	9	5	1	0	0
nekoliko puta mjesečno	11	5	0	0	0
nekoliko puta godišnje	3	1	1	0	0
UKUPNO	23/33	11/33	2/33	0	0

Pitanje o programima koje posjećuju bilo je otvorenog tipa, roditelji su sami navodili programe. Najposjećeniji programi prema rezultatima ankete u ovoj knjižnici su čitanje priča i likovna radionica, a slijedi ih kutak odnosno igraonica za najmlađe, dok su najmanje posjećen program tribine. Međutim, takav rezultat možemo opravdati time što su tribine povremena, a ne stalna događanja te ih se većina roditelja vjerojatno nije sjetila.

Osmo pitanje bilo je o zadovoljstvu prostorom, a osim veličine pitanje se odnosi i na prilagođenost i prepoznatljivost prostora za djecu. Od svih ispitanih roditelja, samo četvero nije zadovoljno prostorom, dok su ostali u potpunosti ili većinom zadovoljni, a jedan roditelj nije dao odgovor.

Tablica 7: Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor za djecu

	u potpunosti	većinom sam zadovoljan/na	nisam zadovoljan/na
tjedno	5	6	2
nekoliko puta mjesečno	7	5	2
nekoliko puta godišnje	3	2	/
UKUPNO	15/33	13/33	4/33

Na deveto pitanje u kojem su roditelji bili pitani čitaju li svojoj djeci, odnosno sa svojom djecom, gotovo svi roditelji osim jednog odgovorili su potvrdno. Ovaj odgovor pokazuje da su roditelji koji posjećuju knjižnicu i programe za djecu upoznati s važnošću čitanja od najranije dobi i da su prepoznali važnu ulogu knjižnice.

U sljedećem pitanju o razlogu posjećivanja knjižnice bilo je moguće izabrati više odgovora. Kao razlog dolaska/učlanjenja najviše roditelja navodi programe za djecu. Također velik broj roditelja navodi druženje s drugom djecom i roditeljima, što znači da im knjižnica služi kao mjesto okupljanja, druženja i razmjene iskustva, što i jest jedna od uloga narodnih knjižnica, te raznovrsnost građe. Razlozi koje su roditelji sami dodali su učenje u prostoru knjižnice, posuđivanje građe te usvajanje odlaska u knjižnicu i osobnog odabira slikovnica i knjiga.

Tablica 8: Razlozi dolaska/učlanjenja

	druženje s djecom i odraslima	raznovrsnost građe	stručni savjet o dječjoj literaturi	programi za djecu	Ostalo
tjedno	5	7	1	7	posudba građe; učenje u prostoru knjižnice
nekoliko puta mjesečno	10	3	2	10	posuđivanje knjiga; usvajanje navike odlaska u knjižnicu; osobni izbor slikovnica i knjiga
nekoliko puta godišnje	2	2	/	2	
UKUPNO	17/33	12/33	3/33	19/33	

U posljednjem pitanju, koje je bilo otvorenog tipa, roditelji su sami mogli dati svoje prijedloge ili komentare. Većina komentara odnosi se na pohvale za ugodnu atmosferu i stručno i ljubazno osoblje. Neki roditelji bi željeli da se jednom do dvaput godišnje organiziraju kraće lutkarske predstave, a jednom mjesečno interaktivne muzičke radionice za bebe. Također su jedan od prijedloga roditelja razni tečajevi ili radionice (glazbene, jezične, plesne).

Neki od komentara i prijedloga su:

„Ključan je ljudski faktor, odnosno maštovite i angažirane knjižničarke-animatorice. Primjer ove knjižnice i naše zadovoljstvo „tetama“ potvrda su toga.“

„Lutkarske predstave 1-2 puta godišnje i interaktivne muzičke radionice 1 puta mjesečno.“

„Bilo bi dobro da u okviru programa za najmlađe osoblje knjižnice čita priče za djecu ili da se ponekad organizira kraća predstava.“

„Atmosfera je uvijek ugodna, djeca s veseljem iščekuju termine radionice.“

„Hvala stručnim osobama na trudu i predanom radu.“

7.5.2 Knjižnica Medveščak

Na prvo pitanje o učestalosti posjećivanja knjižnice najviše je anketiranih roditelja reklo da knjižnicu posjećuje na tjednoj bazi, dok je samo jedan roditelj rekao da knjižnicu posjećuje svega nekoliko puta godišnje.

Tablica 9: Učestalost posjećivanja knjižnice Medveščak

tjedno	26
nekoliko puta mjesečno	8
nekoliko puta godišnje	1

Broj roditelja koji se služe zbirkom literature za roditelje u ovoj knjižnici je prilično velik, a zbirkom se najviše služe oni roditelji koji najčešće posjećuju knjižnicu. Slika prikazuje zbirku za roditelje u Knjižnici Medveščak.

Slika 4: Roditeljska zbirka Knjižnice Medveščak⁶⁶

Tablica 10: Služite li se zbirkom literature za roditelje

	DA	NE
tjedno	22	4
nekoliko puta mjesečno	5	3
nekoliko puta godišnje	1	0
UKUPNO	28/35	7/35

Na pitanje o traženju stručnog savjeta prilikom odabira građe također je velika većina roditelja odgovorila potvrdno. To pokazuje da je pružanje stručnog savjeta roditeljima jedan od važnih zadataka knjižničara te da je na njima velika odgovornost i da za to moraju biti obrazovani. Također, ovakav rezultat govori o tome da su roditelji zadovoljni stručnim savjetima jer velik broj njih dolazi u knjižnicu na tjednoj bazi i traži takav savjet.

Tablica 11: Pitajte li knjižničare za stručni savjet prilikom odabira građe

	DA	NE
tjedno	20	6
nekoliko puta mjesečno	8	0
nekoliko puta godišnje	0	1
UKUPNO	28/35	7/35

⁶⁶ Slika preuzeta s: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=242> (27.7.2015.).

U četvrtom i petom pitanju roditelji su bili pitani zadovoljava li građa koju knjižnica posjeduje njihove potrebe, odnosno potrebe njihove djece. Na temelju odgovora možemo zaključiti da su roditelji u velikoj mjeri u potpunosti zadovoljni građom koju knjižnica posjeduje te da zadovoljava njihove potrebe. Nitko od roditelja nije nezadovoljan građom.

Tablica 12: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe

	nimalo	malo	ne mogu procjeniti	gotovo u potpunosti	u potpunosti
tjedno	/	/	2	9	15
nekoliko puta mjesečno	/	/	0	2	6
nekoliko puta godišnje	/	/	0	0	1
UKUPNO	0	0	2/35	11/35	22/35

Tablica 13: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece

	nimalo	malo	ne mogu procjeniti	gotovo u potpunosti	u potpunosti
tjedno	/	/	/	9	17
nekoliko puta mjesečno	/	/	1	5	2
nekoliko puta godišnje	/	/	/	0	1
UKUPNO	0	0	1/35	14/35	20/35

Sljedeće pitanje bilo je o zadovoljstvu roditelja učestalošću i trajanjem programa za djecu i u njemu je bilo moguće izabrati više odgovora. Nitko od roditelja nije nezadovoljan te nijedan roditelj ne misli da bi programi trebali trajati kraće. Otprilike trećina roditelja (34%) smatra da bi programi trebali trajati duže, ali je velika većina roditelja sveukupno zadovoljna učestalošću i trajanjem programa.

Tablica 14: Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu

	zadovoljan/na	trebali bi se održavati češće	trebali bi trajati duže	trebali bi trajati kraće	Nisam zadovoljan/na
tjedno	20	6	7	0	0
nekoliko puta mjesečno	5	3	5	0	0
nekoliko puta godišnje	1	0	0	0	0
UKUPNO	26/35	9/35	12/35	0	0

Prema rezultatima ankete, najposjećeniji program za djecu u Knjižnici Medveščak su jutarnja igraonica za djecu od 3. godine do polaska u školu i igraonica za bebe, a slijede kreativne radionice i pričanje priča. Događaji za školsku djecu također su jako dobro posjećeni, ali oni nisu bili obuhvaćeni ovom anketom budući da školska djeca najčešće ne dolaze na te programe u pratnji roditelja.

Na pitanje o zadovoljstvu prostorom gotovo polovica anketiranih roditelja odgovorila je da je u potpunosti zadovoljna, dok je četvero roditelja nezadovoljno i misle da bi prostor trebao biti veći, odnosno da je premalen za broj djece i roditelja koji dolaze na programe.

Tablica 15: Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor za djecu

	u potpunosti	većinom sam zadovoljan/na	nisam zadovoljan/na
tjedno	14	9	3
nekoliko puta mjesečno	2	5	1
nekoliko puta godišnje	1	0	0
UKUPNO	17	14	4

U sljedećem pitanju roditelje se pitalo čitaju li svojoj djeci ili sa svojom djecom. Na ovo pitanje svi su roditelji odgovorili potvrdno.

Deseto pitanje odnosilo se na razloge dolaska/učlanjenja u knjižnicu i bilo je moguće izabrati više ponuđenih odgovora, kao i nadopisati svoje razloge. Velika većina roditelja kao

razlog navela je druženje s djecom i roditeljima te programe za djecu. To pokazuje da su roditelji zadovoljni programima te ih oni privlače u knjižnicu. Među razlozima koje su roditelji sami naveli bili su ugodna atmosfera, priprema djeteta za vrtić, igra i učenje te stjecanje navike posjeta knjižnici.

Tablica 16: Razlozi dolaska/učlanjenja

	druženje s djecom i odraslima	raznovrsnost građe	stručni savjet o dječjoj literaturi	programi za djecu	Ostalo
tjedno	23	11	9	19	prilagodba djeteta za vrtić, igra i učenje, ugodna i opuštajuća atmosfera, stjecanje navike posjeta knjižnici
nekoliko puta mjesečno	4	3	4	5	
nekoliko puta godišnje	0	1	0	0	čitanje slikovnica u knjižnici
UKUPNO	27/35	15/35	13/35	24/35	

U zadnjem pitanju roditelji su sami mogli davati prijedloge i komentare. Komentari se najvećim dijelom odnose na pohvale za ugodnu atmosferu, ljubazno osoblje, davanje vrijednih stručnih savjeta. Nekoliko roditelja naglasilo je nezadovoljstvo veličinom prostora (smatraju da bi trebao biti veći s obzirom na broj djece i roditelja koji dolaze) te trajanjem igraonica za koje bi željeli da traju barem pola sata duže i da se održavaju češće. Također, netko od roditelja izrazio je nezadovoljstvo time što djeca različitih uzrasta ne mogu biti na programima u istom terminu. Međutim, to nije moguće zbog različitih pristupa i programa koji su osmišljeni upravo prema djetetovoj dobi i njegovoj kognitivnoj i emocionalnoj zrelosti. Također, jedan roditelj bi želio da ima više savjeta za roditelje.

Neki od komentara i prijedloga roditelja su:

„Sve pohvale odgojiteljicama za rad s djecom.“

„Sve pet, nigdje u gradu nema ovakvih aktivnosti i slobodnog vremena za boravak s djecom. Osoblje je preljubazno i jako se dobro moje dijete i ja osjećamo u prostoru cijele knjižnice!“

„Jako sam zadovoljna programom za djecu, dok bi savjeta za roditelje moglo biti malo više.“

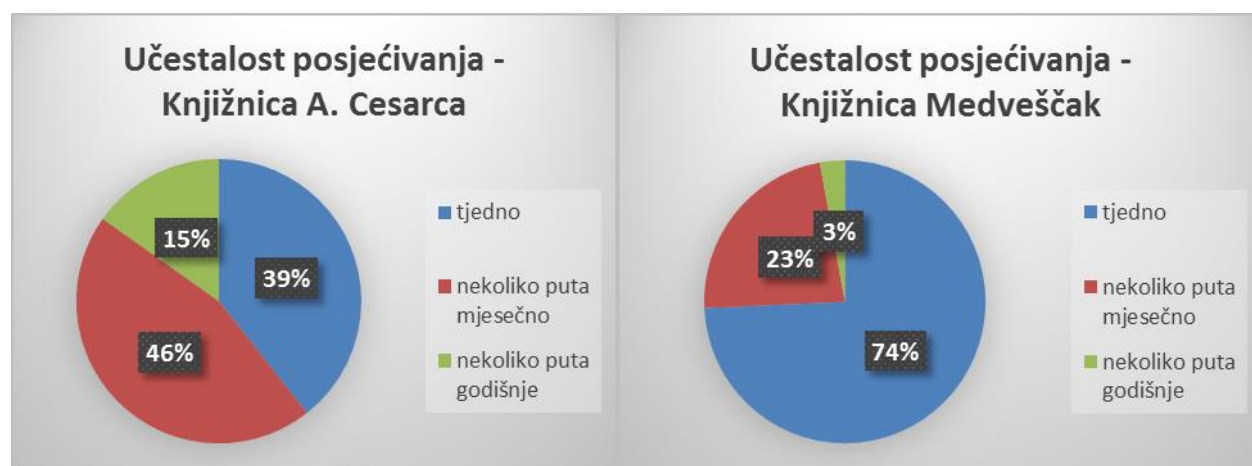
„Prostor za djecu bi mogao biti veći, ostalim sam zadovoljna.“

„Za knjižnicu Medveščak nema prijedloga, osim što bi igraonice mogle biti češće. Ali za ostale knjižnice, trebale bi se ugledati na Medveščak.“

„Kamo sreće da ima više ovakvih mjesta za djecu...ugodna atmosfera, ljubazno osoblje, predivni stručni savjeti o literaturi, dječjem odgoju, uključivanje u grupu...“

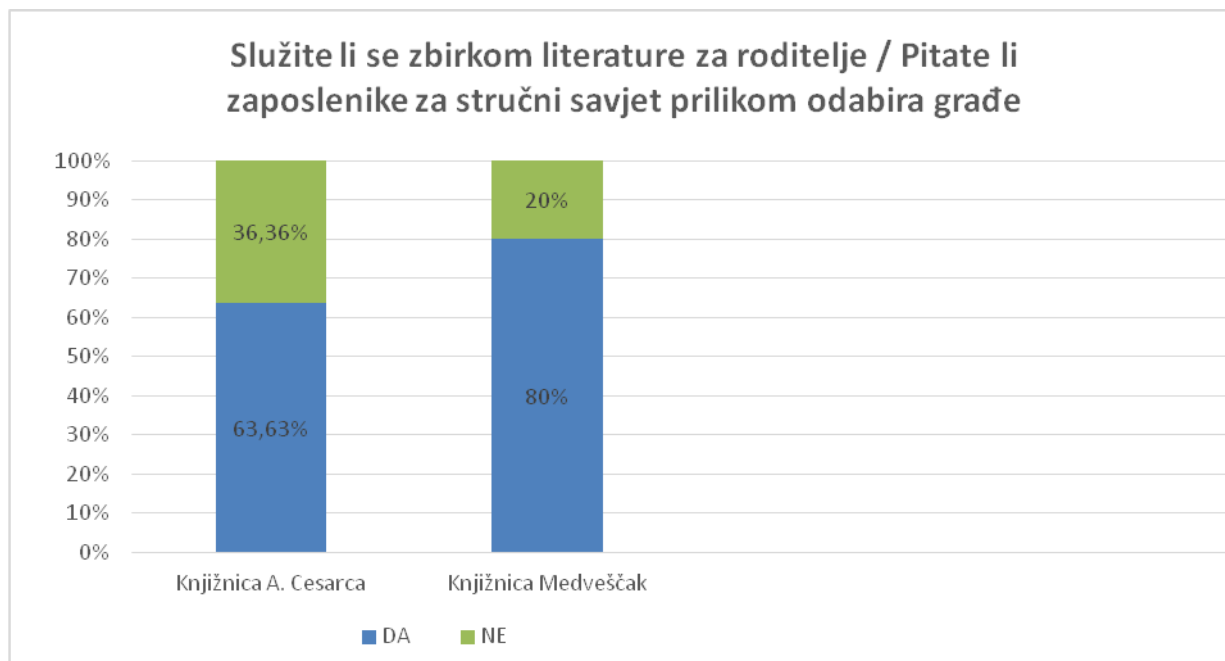
Bez obzira na poneki nedostatak, roditelji su u velikoj većini zadovoljni uslugama i programima koje ova knjižnica nudi te smatraju da bi se druge knjižnice u gradu mogle ugledati na Knjižnicu Medveščak.

7.5.3 Usporedba

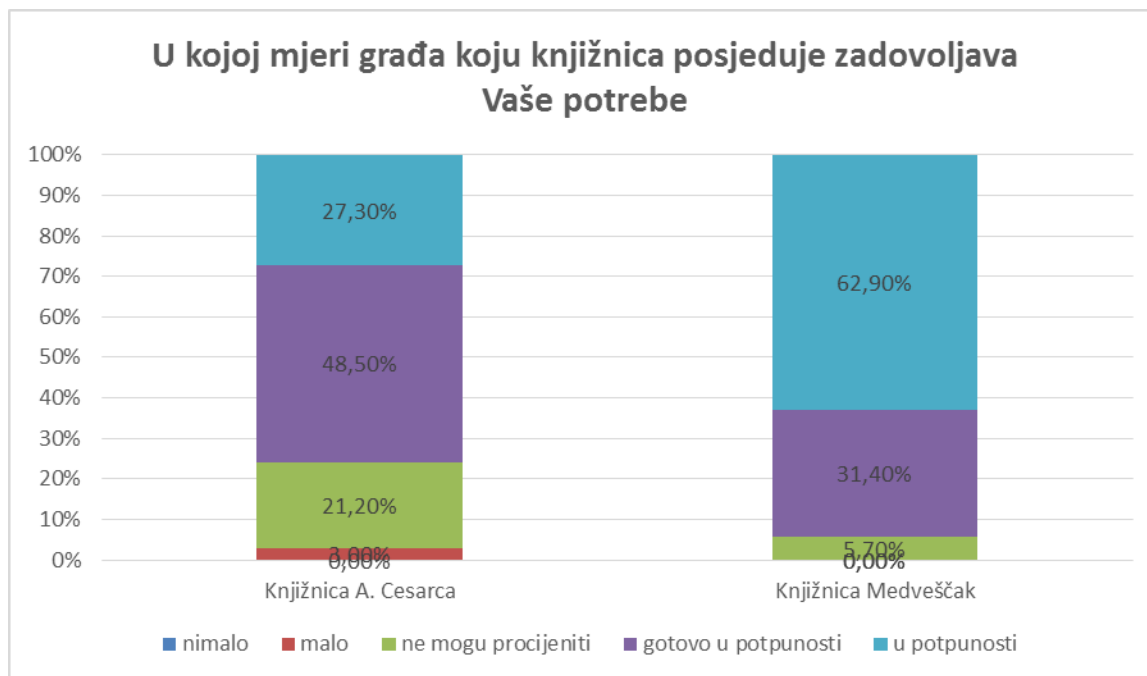
Grafikon 1: Učestalost posjećivanja - usporedba

Na grafikonu 1 može se vidjeti da Knjižnica Medveščak ima veći postotak roditelja koji knjižnicu posjećuju najčešće, odnosno svaki tjedan. Knjižnicu A. Cesarca najveći postotak ispitanih roditelja posjećuje nekoliko puta mjesečno.

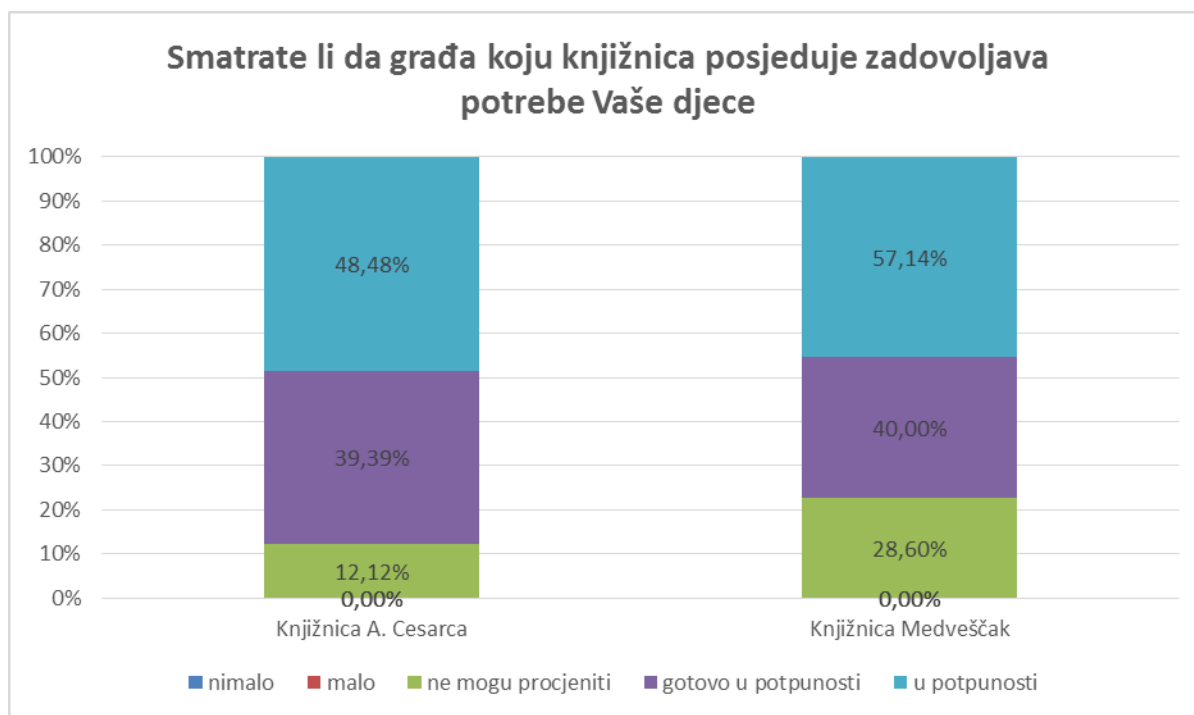
Grafikon 2: Usporedba služenja zbirkom literature za roditelje; usporedba traženja stručnog savjeta

Grafikon 2 prikazuje rezultate za drugo i treće pitanje u anketi jer su roditelji u obje knjižnice odgovorili na ta pitanja u jednakom postotku, odnosno raspodjela odgovora je ista. Iz grafikona možemo vidjeti da se roditelji u knjižnici Medveščak više služe zbirkom literature za roditelje, odnosno u većem postotku pitaju zaposlenike za stručni savjet prilikom odabira građe. Sveukupno je u obje knjižnice broj roditelja koji zaposlenike pitaju za stručni savjet velik, što potvrđuje važnost posjedovanja kompetencije za preporuku građe od strane knjižničara, odnosno osobni rad knjižničara na stjecanju iste.

Grafikon 3: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe – usporedba

Iako prema rezultatima ankete građa koju knjižnica Medveščak posjeduje u većoj mjeri u potpunosti zadovoljava potrebe anketiranih roditelja, i roditelji u knjižnici A. Cesarca su u velikoj mjeri gotovo u potpunosti zadovoljni građom. Pretpostavka je da se radi o građi koja spada u tzv. roditeljsku zbirku i roditeljima pomaže u odgoju djece. Važno je naglasiti i da prema rezultatima ankete u obje knjižnice nema roditelja nezadovoljnih građom.

Grafikon 4: – Smatrate li da građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece – usporeba

Rezultati pokazuju da građa koju obje knjižnice posjeduju prema mišljenju roditelja zadovoljava potrebe njihove djece u velikom postotku. Dio roditelja ne može procijeniti, što je razumljivo s obzirom na specifične karakteristike ove dobne skupine korisnika, odnosno djece.

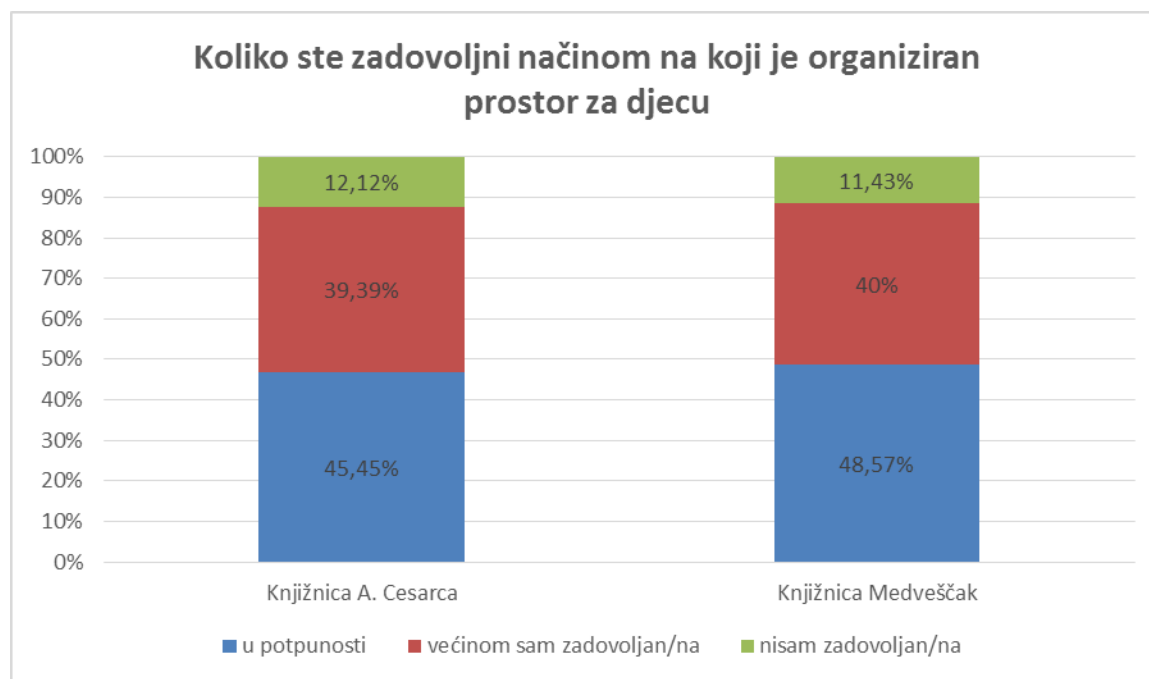
Tablica 17: Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu - usporedba

	zadovoljan/na sam	trebali bi se održavati češće	trebali bi trajati duže	trebali bi trajati kraće	nisam zadovoljan/na
Knjižnica A. Cesarca	69,69%	33,33%	6,1%	0	0
Knjižnica Medveščak	74,29%	25,71 %	34,29%	0	0

Velik broj roditelja u obje knjižnice je zadovoljan učestalošću i trajanjem programa za djecu, ali dio roditelja smatra da bi se trebali održavati češće. To govori o tome da djeca i

roditelji vole posjećivati programe i da se rado vraćaju u knjižnicu. 34,29% od ukupnog broja anketiranih roditelja u Knjižnici Medveščak smatra da bi programi trebali trajati duže, dok u knjižnici A. Cesarca takvo mišljenje ima samo 6,1% anketiranih roditelja. Programi u obje knjižnice traju u rasponu od sat do sat i pol.

Među najposjećenijim programima Knjižnice A. Cesarca su pričanje priča, likovna radionice te kutak za najmlađe, dok su prema rezultatima ankete u Knjižnici Medveščak to jutarnja igraonica, igraonica za bebe te kreativna radionica.

Grafikon 5: Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor – usporedba

Odgovori na pitanje o zadovoljstvu prostorom u obje knjižnice su vrlo slični. Mali broj roditelja, oko 12 % u svakoj knjižnici nije zadovoljan prostorom. Neki od tih roditelja to su naglasili i u zadnjem pitanju gdje su samo mogli dati svoje komentare. Ovo pitanje odnosilo se osim veličine prostora i na njegovu prepoznatljivost i prilagođenost djeci. Roditelji uglavnom smatraju da je prostor često premali za svu djecu i roditelje koji bi željeli sudjelovati u programima. Takve komentare dalo je nekoliko roditelja korisnika Knjižnice Medveščak.

Na deveto pitanje čitaju li sa svojom djecom odnosno svojoj djeci, svi osim jednog roditelja u jednoj od knjižnica odgovorilo je potvrdno, što potvrđuje rezultate prije spomenutog istraživanja koje je otkrilo da roditelji djece učlanjene u knjižnicu češće čitaju svojoj djeci.

Tablica 18: Razlozi dolaska/učlanjenja - usporedba

	druženje s djecom i odraslima	raznovrsnost građe	stručni savjet o dječjoj literaturi	programi za djecu	ostalo
Knjižnica A. Cesarca	51,51%	36,36%	9,1%	57,58%	
Knjižnica Medveščak	77,14%	42,86%	37,14%	68,57%	

Prema rezultatima ankete, najčešći razlog dolaska roditelja s djecom u knjižnicu u Knjižnici A. Cesarca su programi za djecu, a slijede druženje s djecom i roditeljima te raznovrsnost građe, dok je u Knjižnici Medveščak to druženje s drugom djecom i odraslima, a slijede programi za djecu i raznovrsnost građe. Možemo vidjeti da programi za djecu mogu služiti kao veliki poticaj za dolazak u knjižnicu, kao i druženje s drugom djecom i odraslima. Stručni savjet o dječjoj literaturi kao jedan od razloga dolaska odabralo je više roditelja u Knjižnici Medveščak. Među ostalim razlozima dolaska roditelji su navodili rane razloge poput stjecanja navike posjeta knjižnici, prilagodbu za vrtić i ugodnu atmosferu.

Korisnici obje knjižnice pohvalili su ugodnu atmosferu, stručno i susretljivo osoblje. Prijedlozi i kritike su se odnosili na premali prostor te više raznovrsnih programa za djecu. Neki od roditelja također bi željeli da programi traju duže i da se održavaju češće.

7.6 Rezultati istraživanja – intervju

Intervju s knjižničarima zaposlenima na dječjim odjelima obje knjižnice poslužio je za dodatne informacije o programima i aktivnostima koje nisu obuhvaćene anketama, ali i o organizaciji odjela.

Prema Izvješčaju o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu, broj aktivne djece korisnika u Knjižnici A. Cesarca bio je 3167, a u Knjižnici Medveščak 4058.⁶⁷ U Knjižnici Medveščak djeca imaju svoju iskaznicu, dok se u Knjižnici A. Cesarca ta praksa počela provoditi unazad dvije godine i korisnicima je potrebno još vremena za privikavanje, budući da puno roditelja nije upoznato s time da i sasvim mala djeca mogu biti članovi knjižnice. Radionice s djecom predškolskog uzrasta u Knjižnici Medveščak vode knjižničari odgojitelji, dok su to u Knjižnici A. Cesarca diplomirani knjižničari zaposleni na dječjem odjelu.

7.6.1 Knjižnica A. Cesarca

Osim stalnih, knjižnica A. Cesarca organizira i brojne povremene aktivnosti i programe za djecu. Sva djeca dolaze u pratnji roditelja, ali roditelji predškolske i školske djece ne moraju biti prisutni za vrijeme programa. Teme radionica i programa dogovaraju se spontano, a prijedloge daju i roditelji i djeca. Od ostalih aktivnosti posebno su među djecom i mladima posjećene radionice šaha, koje se obično održavaju četvrtkom.

Brojne povremene aktivnosti odvijaju se u suradnji s različitim udrugama. Tako se u suradnji s Hrvatskim radijem i osnovnim školama u sklopu nastave medijske kulture u knjižnici povremeno održavaju slušaonice, interaktivne radionice na temu radiodrama na kojoj učenici imaju priliku poslušati jednu radioigru te razgovarati o emisiji.⁶⁸ Knjižnica A. Cesarec u sklopu projekta Knjižnica širom otvorenih vrata surađuje s Centrom za autizam, Centrom za odgoj i obrazovanje „Slava Raškaj“ te Centrom za odgoj i obrazovanje „Vinko Bek“. Cilj projekta je inkluzija djece s teškoćama u razvoju, a projekt obuhvaća kreativne radionice, pričanje priča, igraonice, izložbe i književne susrete.⁶⁹ Također, u knjižnici se često mogu vidjeti izložbe radova nastalih u suradnji sa spomenutim udrugama i vrtićima.

⁶⁷ Izvješčaj o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3879> (10.6.2015.).

⁶⁸ Radioigra za djecu i mlade. // HRT radio. Dostupno na: <http://radio.hrt.hr/emisija/radioigra-za-djecu-i-mlade/674/> (15.7.2015.).

⁶⁹ Knjižnica širom otvorenih vrata. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=5993> (16.7.2015.).

Slika 5: Izložba radova štíćenika Centra za autizam u prostoru Knjižnice⁷⁰

Ponekad nastavnici odluče obraditi lektiru u knjižnici pa se tako u suradnji s knjižnicom u knjižnici organiziraju prigodne radionice i razgovori o knjizi. Osim suradnje sa školama, knjižnica surađuje i s vrtićima koji dolaze u posjetu, a djeca se po prvi put susreću s knjižnicom i upoznaju njene usluge. Ta je suradnja posebno naglašena u Mjesecu hrvatske knjige.

Povremeno se organiziraju edukacijska predavanja o internetu, predavanja i radionice povodom obilježavanja važnijih datuma te serije radionica o zaštiti prirode. Knjižnica također sudjeluje u kvizu za poticanje čitanja te u kampanji *Čitaj mi*. U sklopu te kampanje dva četvrtka mjesečno zaposlenice Knjižnice A. Cesarca odlaze čitati priče djeci s onkologije bolnice Rebro i time približuju knjižnicu i onima koji ne mogu doći u njene prostore. U prostorima knjižnice također se povremeno organiziraju zajedničke kreativne radionice za djecu i roditelje, a radionice i tribine za roditelje održavaju se rjeđe, jednom do dvaput godišnje.

Građa za djecu je u Knjižnici A. Cesarca poredana po UDK, osim slikovnica za djecu do 3 godine. Knjižnica ima i zbirku knjiga za djecu na engleskom i njemačkom jeziku, zbirku filmova i glazbe za djecu i mlade te zbirku za slijepe i slabovidne. Knjižničari navode da se filmovi i glazba najčešće posuđuju uz knjige, odnosno korisnici ne dolaze u knjižnicu kako bi isključivo posudili film ili glazbeni CD. Zbirka za slijepe i slabovidne sadrži knjige s uvećanim tiskom, audio knjige te

⁷⁰ Slika preuzeta s: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=9396> (27.7.2015.).

je korisnicima na raspolaganju povećalo i računalo prilagođeno slijepim i slabovidnim osobama pa tako i djeci. Za korištenje u knjižnici djeci su dostupne i edukacijske računalne igre, a na radionicama informacijske pismenosti djeca se usmjeravaju u pretraživanju interneta.

Knjižnica A. Cesarec promovira se putem web stranica KGZ-a, postavlja plakate i letke po knjižnici. Najave aktivnosti i programa mogu se vidjeti i na plazma ekranu postavljenom u knjižnici, a za neke se korisnicima šalju i mailovi ili pozivnice. Ove godine knjižnica je odlučila prvi puta nakon preseljenja u novi prostor prije 5 godina prikupiti povratne informacije korisnika. Tako će anketama istražiti koliko su korisnici zadovoljni uslugama i građom. Planiranje usluga i programa za djecu radi se na godišnjoj razini, a aktivnosti u suradnji sa školama planiraju se u 6. mjesecu radi uvrštavanja u kurikulum. Sami zaposlenici jako su zadovoljni uvjetima rada te uslugama i programima za djecu koje nude.

Slika prikazuje gostovanje književnice povodom Noći knjige 2014. godine

Slika 6: Noć knjige 2014. u Knjižnici A. Cesarca, Šubićeva⁷¹

⁷¹ Slika preuzeta s:

<https://www.facebook.com/knjiznicegradzagreba/photos/a.846950458651784.1073741845.174542635892573/851874071492756/?type=3&theater> (27.7.2015.).

7.6.2 Knjižnica Medveščak

Stalne aktivnosti za djecu školskog uzrasta u Knjižnici Medveščak organizirane su u tri termina tjedno i najčešće su to tematske radionice vezane uz obilježavanje važnijih datuma ili u suradnji s brojnim udrugama. Neke od održanih su radionice povodom svjetskog dana leptira i igranje društvene edukativne igre memory glagoljica, uz koju se može naučiti glagoljica. Kompjuterske radionice odvijaju se svakodnevno, a povremene aktivnosti kao što su posjeti škola i nekih udruga odvijaju se jednom tjedno. Primjer jedne takve radionice je likovna radionica na kojoj su učenici trećeg razreda izrađivali rodnu kuću pjesnika Tina Ujevića u kombiniranoj tehnici novinskog papira i ljepila.

Knjižnica surađuje s Poliklinikom SUVAG tako što djeca sa slušnim ili govornim poteškoćama u prostorima knjižnice čitaju psu te tako savladavaju poteškoće u čitanju. U suradnji s HP-om subotom ujutro bile su organizirane kompjuterske radionice, a u suradnji s udrugom studenata biologije BIOS održana su predavanja. Među ostalim udrugama Knjižnica Medveščak surađuje s Agencijom za zaštitu osobnih podataka, udrugama za zbrinjavanje životinja Prava šapa, skloništem za nezbrinute životinje Dumovec, Helen Doron školom za učenje stranog jezika u ranoj dobi. Povremeno se organiziraju razne muzičke radionice i aerobic za malu djecu u aerobic centru. U organizaciji knjižnice djeca također odlaze u posjet kazalištima i muzejima pa na taj način knjižnica surađuje i s drugim kulturnim ustanovama. Jednom mjesečno odvijaju se i posjeti književnika koji čitaju djeci, a kasnije su organizirane i prigodne radionice.

Na jutarnjim radionicama djeca mogu ostati sama, a za popodneve je potrebna pratnja roditelja. Teme za radionice se dogovaraju s roditeljima, a ponekad i sami roditelji održe radionicu na temu kojom se i sami bave.

Roditeljima su dostupni bilteni za informiranje o građi u roditeljskoj zbirci, a sadrže stručni savjet i kratke anotacije. Povremeno se u suradnji sa psihologom održavaju i predavanja za roditelje ili radionice koje se odvijaju dok njihova djeca sudjeluju na nekom od programa.

Knjižnica Medveščak je također uključena u projekt Čitaj mi pa tako svaka igraonica za bebe u nekom trenutku uključuje pričanje priča.

U Mjesecu hrvatske knjige organizira se u dogovoru sa školskom knjižnicom i vrtićima upoznavanje s knjižnicom te besplatan upis učenika prvih razreda.

Knjižnica Medveščak također sudjeluje u manifestaciji Noć knjige, a ove je godine u sklopu tog događanja za djecu bilo organizirano čitanje priča u pidžamama.

Slika 7: Noć knjige 2015. na dječjem odjelu Knjižnice Medveščak⁷²

Svim ovim događanjima nastoji se da knjižnica djeci zaista postane treći životni prostor u kojem se osjećaju ugodno i u koji se uvijek vraćaju.

Specifično za organizaciju građe u Knjižnici Medveščak je to što je dio slikovnica i knjiga za djecu izdvojen po boji te što se igračke u Igroteci mogu posuditi. Tako postoji tzv. Barbie polica na kojoj su knjige i slikovnice roza boje i slikovnice „za djevojčice“.

Igračke su u knjižnici, kao i ostala građa, stručno i tehnički obrađene te imaju posebnu klasifikacijsku oznaku. Oznaka je signatura svake igračke, a sadrži informaciju o funkciji i namjeni igračke, dobi djece kojoj je namijenjena i nazivu igračke te inventarni broj igračke. Igračke se prema namjeni i funkciji dijele na konstruktivne, motoričke, imitativne, senzorne, tehničke, društvene, obrazovne, receptivne, igračke za radni odgoj i igračke za izražavanje. Iako su podijeljene u kategorije, oznake za dob i kategoriju služe samo za lakše snalaženje.⁷³

⁷² Slika preuzeta s:

<https://www.facebook.com/media/set/?set=a.1106362506043910.1073741848.174542635892573&type=3>
(27.7.2015.).

⁷³ Stričević, I.; Maleš, D. Gdje, zašto, što, tko, kako u dječjoj knjižnici. Zagreb : Knjižnica Medveščak; UNICEF - Ured za Hrvatsku, 1997.

Knjižnica Medveščak se promovira i korisnike o događanjima obavještava na svojoj web stranici u sklopu stranice KGZ-a, a planovi o događanjima i aktivnostima se rade na mjesečnoj razini, dok se povratne informacije prikupljaju usmenim putem. Jedan od nedavnih primjera povratne informacije je peticija roditelja za produljenje trajanja radionica, što pokazuje da su zadovoljni programima i da im se programi sviđaju.

8 Zaključak

Od 1957. godine kada su izdane prve UNESCO-ve Smjernice za rad s djecom u narodnim knjižnicama mnogo se toga promijenilo. Korisnici knjižnice više nisu samo djeca koja znaju čitati, već se smatra da pravo na nju imaju sva djeca od najranije dobi, a korisnici dječjih odjela postaju i roditelji i ostali stručnjaci u radu s djecom. Knjižnični prostor ostaje mjesto gdje se posuđuje slikovnice i knjige, ali se sada u ponekim knjižnicama mogu posuditi i igračke, a knjižnica postaje i mjesto susreta s drugom djecom i roditeljima. Knjižnice se trude organizirati što više programa i usluga, a od osoblja u radu s djecom se očekuju nove vještine i kompetencije. U posljednje vrijeme organiziraju se brojne kampanje i projekti koji ukazuju na važnost ranog čitanja djeci i uključivanje djece u rad knjižnice. Djeci se posvećuje sve više pozornosti kao korisnicima i uključuje ih se u rad knjižnice te se s njima surađuje kao s vrijednim suradnicima i savjetnicima u nabavi građe i osmišljavanju usluga i programa. Zahvaljujući aktivnostima i programima djeca imaju priliku više boraviti u prostoru knjižnice, koja osim doma i škole za njih postaje treći životni prostor.

Međutim, uvjeti za rad i mogućnosti knjižnica su različiti, dok su neke odlično opremljene, velik broj ih je smješten u neprikladnim prostorima i nedostaju im osnovni uvjeti.⁷⁴ Ipak, primjeri dobre prakse pokazuju u kojem smjeru knjižnice trebaju ići u razvijanju usluga za djecu i čemu trebaju težiti.

Istraživanje provedeno na dječjim odjelima Knjižnice Medveščak i Knjižnice A. Cesarca pokazalo je da su roditelji velikim dijelom zadovoljni uslugama koje one pružaju njima i njihovoj djeci. Istraživanjem je potvrđeno da su korisnici dječjih odjela i roditelji a ne samo djeca, većina roditelja se koristi roditeljskom zbirkom, a sam broj roditelja koji su sudjelovali u istraživanju govori da redovito posjećuju knjižnicu te dovode djecu na programe. Roditelji također često zaposlenike pitaju za stručni savjet prilikom odabira građe, a to naglašava važnost obrazovanja knjižničara i posjedovanja takvih kompetencija. Najposjećeniji programi prema rezultatima ankete su pričanje priča, kreativne radionice te kutak za najmlađe. Gotovo svi roditelji čitaju

⁷⁴ Čičko, H; Križanić Delač, Đ., Stričević, I. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1(2006), str. 22-36. Dostupno i na: <http://www.hkdrustvo.hr/vbh/broj/92> (21.12.2013.).

svojoj djeci ili sa svojom djecom, što pokazuje da su roditelji čija su djeca korisnici knjižnice osvještani i upoznati s važnošću čitanja djeci od najranije dobi. Kao razlog dolaska roditelji najčešće navode druženje s djecom i odraslima, raznovrsnost građe, davanje stručnog savjeta i programe za djecu. Obje knjižnice osim redovitih organiziraju povremene aktivnosti i događaje za školsku djecu, kao i aktivnosti za roditelje. Knjižnice surađuju s brojnim udrugama te time u svoj rad uključuju i djecu s posebnim potrebama, što je u skladu s Konvencijom o pravima djeteta prema kojoj svako dijete ima pravo na korištenje usluga. U ostvarivanju programa i usluga u Hrvatskoj posebno je važna djelatnost Komisije za knjižnične usluge za djecu i mladež koja organizira brojne skupove i radionice te nadzire razvoj usluga. Iako su roditelji u velikoj većini zadovoljni uslugama i programima, neki misle da bi programi trebali trajati duže ili se održavati češće, a nekoliko roditelja posebno je naglasilo nezadovoljstvo prostorom. Međutim, činjenica da je prostor premali za sve koji žele doći i zahtjev za češćim održavanjem programa govore o velikom odazivu i zadovoljstvu roditelja i djece programom. Iako se knjižnice često suočavaju s problemima kao što je nedostatak prostora ili sredstava, korisnici koji se unatoč tome uvijek rado vraćaju najbolji su pokazatelj kvalitete usluge, potvrda dobrog rada i poticaj da u njemu ustraju.

9 Literatura

Best Practices for Children's Library Services. // IFLA. 4.1.2013. Dostupno na: <http://www.ifla.org/libraries-for-children-and-ya/best-practices/childrens-library-services> (23.6.2015.).

Competencies for Librarians Serving Children in Public Libraries. // Association for Library Services to Children. 2009. Dostupno na: <http://www.ala.org/alsc/edcareers/alsccorecomps> (9.6.2015.).

Čičko, H; Križanić Delač, Đ., Stričević, I. Knjižnične službe i usluge za djecu u hrvatskim narodnim knjižnicama: razvoj, stanje i perspektive. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 49, 1(2006), str. 22-36. Dostupno i na: <http://www.hkdrustvo.hr/vbh/broj/92> (25.5.2015.).

Čitajmo im od najranije dobi. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/projekti/citajmo_im_od_najranije_dobi (9.6.2015.).

Čitajmo im od najranije dobi. // Jutarnji list. 14.8.2012. Dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1047608> (9.6.2015.).

Čunović, K.; Stričević, I. Knjižnične usluge za djecu rane dobi i roditelje u Hrvatskoj. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 62.

Dankert, B. Usluge koje knjižnice pružaju djeci i budući program suradnje. // Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta. 6, 2(2005), str. 288-294.

Dječja knjižnica „M2“. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=64> (12.6.2015.).

Dječje knjižnice – iskorak u virtualno. // Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež: dokumenti i linkovi. http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacija/284/ (15.5.2015.).

Internet i knjižnične usluge za djecu. // Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije (25.5.2015.).

Izveštaj o ostvarenom programu rada KGZ-a za 2014. godinu. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=3879> (10.6.2015.).

Kako razvijati kulturu čitanja : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1999.

Knjižnica Augusta Cesarca, Šubićeva : O knjižnici. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=629> (10.6.2015.).

Knjižnica širom otvorenih vrata. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=5993> (16.7.2015.).

Knjižnice grada Zagreba. // Facebook. com. Dostupno na: <https://www.facebook.com/knjiznicegradazagreba> (27.7.2015.).

Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež : Dokumenti i linkovi. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/publikacije/ (25.5.2015.).

Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež : Plan i program. // Hrvatsko knjižničarsko društvo. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/strucna_tijela/17/plan_i_program/ (13.6.2015.).

Konvencija o pravima djeteta. Dostupno na: http://www.unicef.hr/upload/file/300/150215/FILENAME/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta.pdf (6.5.2015.).

Kovač, V. Uloga i mjesto igračke u dječjoj knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 104-107.

Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 67-90.

Nacionalni kviz za poticanje čitanja. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1621> (14.5.2015.).

Najčitatelj u KGZ-u. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1622> (14.5.2015.).

Natjecanje u čitanju naglas. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?ID=9098> (14.5.2015.).

O kampanji. // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/kampanja/> (9.6.2015.).

Programi za djecu i mladež. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=1616> (14.5.2015.).

Radioigra za djecu i mlade. // HRT radio. Dostupno na: <http://radio.hrt.hr/emisija/radioigra-za-djecu-i-mlade/674/> (15.7.2015.).

Slikovnica i dijete. // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/slikovnica-i-dijete/> (9.6.2015.).

Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.

Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Stričević, I.; Maleš, D. Gdje, zašto, što, tko, kako u dječjoj knjižnici. Zagreb : Knjižnica Medveščak; UNICEF - Ured za Hrvatsku, 1997.

Stričević, I. Dječja knjižnica ukorak s vremenom. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 6-11.

10 Popis tablica i grafikona

Tablica 1: Učestalost posjećivanja knjižnice A. Cesarca	26
Tablica 2: Služite li se zbirkom literature za roditelje?	26
Tablica 3: Pitate li zaposlenike za stručni savjet prilikom odabira građe?	27
Tablica 4: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe	27
Tablica 5: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece	28
Tablica 6: Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu	28
Tablica 7: Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor za djecu	29
Tablica 8: Razlozi dolaska/učlanjenja	29
Tablica 9: Učestalost posjećivanja knjižnice Medveščak	30
Tablica 10: Služite li se zbirkom literature za roditelje	31
Tablica 11: Pitate li knjižničare za stručni savjet prilikom odabira građe	31
Tablica 12: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe	32
Tablica 13: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece	32
Tablica 14: Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu	33
Tablica 15: Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor za djecu	33
Tablica 16: Razlozi dolaska/učlanjenja	34
Tablica 17: Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu - usporedba	38
Tablica 18: Razlozi dolaska/učlanjenja - usporedba	40
Grafikon 1: Učestalost posjećivanja - usporedba	35
Grafikon 2: Usporedba služenja zbirkom literature za roditelje; usporedba traženja stručnog savjeta	36
Grafikon 3: U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe – usporedba	37
Grafikon 4: – Smatrate li da građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece – usporedba	38
Grafikon 5: Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor – usporedba	39

11 Popis slika

Slika 1: Članska iskaznica KGZ-a za djecu i mladež	16
Slika 3: Dječji odjel Knjižnice A. Cesarca, Šubićeva	22
Slika 2: Prostor dječjeg odjela Knjižnice Medveščak u Zvonimirovoj ulici	23
Slika 4: Roditeljska zbirka Knjižnice Medveščak	31
Slika 5: Izložba radova štíćenika Centra za autizam u prostoru Knjižnice	42
Slika 6: Noć knjige 2014. u Knjižnici A. Cesarca, Šubićeva	43
Slika 7: Noć knjige 2015. na dječjem odjelu Knjižnice Medveščak	45

12 Prilog 1

Anketa

Molim Vas da ispunite ovu kratku anketu o odjelima za djecu narodnih knjižnica.

Anketa je anonimna, a istraživanje se provodi u svrhu prikupljanja podataka za diplomski rad na studiju informacijskih znanosti, smjeru bibliotekarstva.

Unaprijed zahvaljujem!

1. Koliko često posjećujete ovu knjižnicu?

- a) tjedno
- b) nekoliko puta mjesečno
- c) nekoliko puta godišnje

2. Služite li se zbirkom literature za roditelje?

DA

NE

3. Pitate li zaposlenike za stručni savjet prilikom odabira građe?

DA

NE

4. U kojoj mjeri građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava Vaše potrebe?

1-nimalo ; 2-malo; 3-ne mogu procijeniti; 4-gotovo u potpunosti; 5-u potpunosti

1 2 3 4 5

5. Smatrate li da građa koju knjižnica posjeduje zadovoljava potrebe Vaše djece?

1- nimalo ; 2-malo; 3-ne mogu procijeniti; 4-gotovo u potpunosti; 5-u potpunosti

1 2 3 4 5

6. Koliko ste zadovoljni učestalošću i trajanjem programa za djecu? (moguće izabrati više odgovora)

- a) zadovoljan/na sam
- b) trebali bi se održavati češće
- c) trebali bi trajati duže
- d) trebali bi trajati kraće
- e) nisam zadovoljan/na

7. Koje programe posjećujete?

8. Koliko ste zadovoljni načinom na koji je organiziran prostor za djecu (njegova prepoznatljivost, veličina, prilagođenost djeci...) ?

- a) u potpunosti
- b) većinom sam zadovoljan/na
- c) nisam zadovoljan/na

9. Čitate li sa svojom djecom/svojoj djeci?

DA

NE

10. Razlozi dolaska/učlanjenja? (moguće izabrati više odgovora)

- a) druženje s drugom djecom i roditeljima
- b) raznovrsnost građe
- c) stručni savjet o dječjoj literaturi
- d) programi za djecu
- e) _____

11. Ako želite, napišite prijedloge i komentare u vezi odjela za djecu u Vašoj knjižnici.

Knjižnične usluge i službe za djecu na primjeru Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Medveščak

Sažetak

Na području knjižničnih usluga za djecu u proteklih nekoliko desetljeća dogodile su se značajne promjene, a djeca kao korisnici su dobili veću pozornost. Osim djece, korisnici dječjih odjela postali su i roditelji u čijoj pratnji djeca najčešće dolaze pa je njihovo mišljenje i zadovoljstvo uslugama iznimno važno. Prvi dio ovog rada bavi se teorijskim okvirima potrebnih za uspostavljanje službi i usluga za djecu u knjižnicama, dok su u drugom dijelu rada izneseni rezultati istraživanja provedenog na dječjim odjelima Knjižnice Augusta Cesarca i Knjižnice Medveščak. Cilj istraživanja bio je ispitati zadovoljstvo roditelja uslugama koje ove knjižnice nude djeci te saznati više o uslugama, programima i organizaciji spomenutih dječjih odjela.

Ključne riječi: knjižnične usluge, djeca, roditelji, Knjižnica Medveščak, Knjižnica Augusta Cesarca

Abstract

Library services for children: case studies of Medveščak and August Cesarec Public Libraries

In the last few decades there have been many significant changes in library services for children and children as users gained more attention. Besides children, parents have also become users of children's departments in libraries, as they are the ones that bring their children to libraries. Therefore, parents' opinion and satisfaction with services for children are very important. The first part of the paper deals with theoretical framework for library services for children, while the second part gives the results of the research conducted on parents users of children's departments in Medveščak Public Library and August Cesarec Public Library. The goal of the research was to examine the satisfaction of parents with the services for children and also to find out more about the services and programs those two libraries provide, as well as about the organization of the children's departments.

Key words: library services, children, parents, Medvescak Public Library, August Cesarec Public Library, library services for children

Kratka biografija autorice

Maja Valjak rođena je 12. Kolovoza 1991. godine u Varaždinu. Osnovnu školu pohađa u Svetom Ivanu Zelini, nakon čega upisuje Srednju školu Dragutina Sražimira u Svetom Ivanu Zelinu, smjer opća gimnazija. Nakon završene srednje škole, 2010. godine upisuje dvopredmetni studij na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, smjer anglistika i informacijske znanosti. Tri godine kasnije na diplomskom studiju upisuje nastavnički studij anglistike i bibliotekarstvo.